

mightysociety4

Eric de Vroedt

première: 14 maart 2007, theater Monty, Antwerpen

proloog

(Donker. Henriette, Raymond, Bas-Jan, Dick en Sharon in de kamer. Bas-Jan filmt.)

HENRIETTE
Ray. *(stilte)* Ray.

RAYMOND
Ja, schatje.

HENRIETTE
Ray –

RAYMOND
Wat is er, Jet?

HENRIETTE
Ray, zitten ze daar nog steeds?

RAYMOND
Ja, schat, ze zitten er nog steeds.

(stilte)

HENRIETTE
Ray. Ray.

RAYMOND
Ja, schat.

HENRIETTE
Waarom zitten ze daar nog steeds?

RAYMOND
Ik weet het niet.

HENRIETTE
Heb je ze dat dan niet gevraagd?

RAYMOND
Nee.

HENRIETTE
Zoiets zou jij toch wel vragen. Zoiets vraag jij toch.

RAYMOND
Ik denk niet dat het zin zou hebben.

HENRIETTE
Oh.

(stilte)

HENRIETTE
Ray. Ray.

RAYMOND
Ja, Jet.

HENRIETTE
Hebben ze daar dan niets over gezegd?

RAYMOND
Jawel, ze hebben heel veel gezegd.

HENRIETTE
Zoals wat. Wat zeiden ze dan, Ray?

RAYMOND
Ik weet het niet meer.

HENRIETTE
Weet je dat niet meer?

RAYMOND
Ik ben het vergeten.

HENRIETTE
Maar zoiets zou jij toch wel onthouden, Ray. Zoiets belangrijks.

RAYMOND
Ik bedoelde: ze hebben er heel veel over gezegd –

HENRIETTE
Oh ja?

RAYMOND
Maar ik heb er eigenlijk niks van begrepen.

HENRIETTE
Je begreep het niet.

RAYMOND
Geen woord.

HENRIETTE
Ray, was het dan zo gecompliceerd wat ze zeiden?

RAYMOND
Nee, dat niet.

HENRIETTE
Dat kan ik me ook niet voorstellen. Niet bij hen.

RAYMOND
Het was glashelder wat ze zeiden.

HENRIETTE
Dan kan je me toch wel vertellen wat ze zeiden. Dat kan jij toch wel.

RAYMOND
Ik herhaal dat liever niet.

HENRIETTE
Oh.

(stilte)

HENRIETTE

Ray. Ray.

RAYMOND

Ja, Jet

HENRIETTE

Was het dan zo verschrikkelijk?

RAYMOND

Nee, dat ook weer niet.

HENRIETTE

Als het geen horror was, waarom vertel je het dan niet?

RAYMOND

Ik denk niet dat het iets zou verklaren.

HENRIETTE

Was het dan onzin wat ze zeiden?

RAYMOND

Ja. Nee. *(tegen Dick en Sharon)* Sorry.

HENRIETTE

Als het geen onzin was, waarom vertel je het me dan niet?

RAYMOND

Ik denk niet dat het daarom draait.

HENRIETTE

Hebben ze dan tegen je gelogen, Ray? Zijn dit twee liegebeesten?

RAYMOND

Nee, dat ik denk niet dat het twee liegebeesten zijn.

HENRIETTE

Maar iedereen liegt toch wel eens.

RAYMOND

Ik denk niet dat ze liegen, Jet.

HENRIETTE

Maar wat belet hen dan te zeggen waarom ze hier zijn?

RAYMOND

Ik denk dat ze het zelf niet precies weten.

HENRIETTE

Nu begrijp ik je niet meer, Ray, je praat in sudoku's.

RAYMOND

Ik denk dat ze hun eigen motieven niet kennen.

HENRIETTE

Wat, ze kennen hun eigen motieven niet?

RAYMOND

Nee, dat denk ik niet.

(stilte)

RAYMOND

Maar kent iemand die, Jet?

HENRIETTE

Wat zeg je?

RAYMOND

Denk je dat iemand zijn eigen motieven kan kennen?

HENRIETTE

Dat hoop ik wel!

RAYMOND

Zijn we niet allemaal behept met een blinde vlek?

HENRIETTE

Een blinde vlek.

RAYMOND

Een gapend gat.

HENRIETTE

Ik word hier een beetje bang van, Ray.

RAYMOND

Dat is toch niks om bang voor te wezen, schat.

HENRIETTE

Een gapend gat, dat klinkt zo... als een afgrond.

RAYMOND

Dat is het ook. Het is als bij de vliegpioniers.

HENRIETTE

Vertel me nog eens over de vliegpioniers, Ray.

RAYMOND

Die mannen die lang geleden de eerste pogingen deden om te vliegen. Zo'n man spong met z'n houtje-touwtje vliegtuig van een erg hoge klif. En hij wapperde de vleugels en had de wind in zijn gezicht. En hij, de arme ziel, hij dacht dat ie vloog. Maar in werkelijkheid bevond hij zich in een vrije val, maar hij wist het alleen nog niet, omdat de grond nog zo ver weg was. Maar natuurlijk was hij gedoemd om neer te storten. Zijn vliegtuigje vloog helemaal niet, omdat het niet was gebouwd volgens de wetten van de aerodynamica, het *leek* alleen maar te vliegen dankzij de wetten van de zwaartekracht. We vliegen helemaal niet, we vallen. Alleen is de grond nog heel ver weg.

HENRIETTE

En dat is wat ze doen? Niet vliegen maar vallen.

RAYMOND

Ik ben bang dat dat is wat we allemaal doen.

(stilte)

HENRIETTE

Ray, zeg alsjeblieft dat ik droom.

RAYMOND

Je droomt.

HENRIETTE
Ik geloof je niet.

RAYMOND
Het spijt me.

HENRIETTE
Wanneer gaan ze weer weg, Ray.

RAYMOND
Ik ben bang nooit meer.

HENRIETTE
Had jij ooit gedacht dat –

RAYMOND
Nee.

HENRIETTE
En waar is Bas-Jan? Waar is mijn lieve Bas-Jan?

RAYMOND
Hij zit naast je.

HENRIETTE
Echt waar, zit mijn lieve zoon naast me?

BAS-JAN
Hier ben ik, ma.

HENRIETTE
Weet jij wat die mensen in ons huis doen, Bas? Weet jij waarom ze hier zijn? Wat ze van ons willen? Waarom hebben ze mijn bank bezet? Waarom zitten ze met hun voeten op de salontafel? Waarom eten ze uit mijn ijskast? Waarom zetten ze zelf hun thee? Waarom zitten zij zolang op mijn WC? Waarom is mijn huis mijn huis niet meer? Waarom voelen die mensen zich zo thuis zonder dat ik heb gezegd of jij of hij: doe maar alsof je thuis bent? Denk je dat ze vannacht in onze bedden gaan slapen, Bas-Jan, denk je dat dat ons misschien nog te wachten staat? Zij, zij daar, hij heeft daarnet al een douche genomen. Zij heeft zich afgedroogd met jouw handdoek, die rode met de vlag van Zwitserland erop, die heeft zij gebruikt, ik heb het zelf gezien. Maar denk je dat ze straks ook nog blijven slapen? Loopt hij straks op jouw pantoffels, of trekt zij straks mijn kimono aan, je weet wel die mooie, die ik nog van je vader kreeg toen hij in Nagasaki was geweest?

BAS-JAN
Dat was niet de afspraak.

HENRIETTE
Ik ben daar bang voor, Bas-Jan, ik ben daar zo ongelooflijk bang voor.

(Chinese muziek en dans)

DEEL I

scene 1

(Henriette en Bas-Jan in de kamer. Henriette telefoneert met een mobiele telefoon met 'oortje')

Ik zei dat het de simkaarten waren – De simkaarten. Ik had gewoon m'n verkeerde simkaart erin gestoken. Het was chaos. Het was absolute chaos. Ik word gek van die dingen. Je denkt we besparen geld maar het kost jaren van mijn leven – Ik had mijn Franse kaart in Brussel laten liggen en toen ik in de Eurocity naar Straatsburg zat, heb ik per ongeluk jouw Chinese simkaart in m'n telefoon gestoken, omdat mijn Belgische – Ja, ik had jouw Chinese simkaart. Omdat die hier dus in dat laatje lag. En omdat ik mijn telefoon in die taxi had laten liggen – Dat heb ik je verteld. Ik had mijn telefoon in de taxi laten liggen – Nee, gewoon hier in Amsterdam – Ja, Amsterdam, Nederland, Europa, westelijk halfmond, bovenste helft van de aarde – Toen ik van Schiphol kwam, had ik mijn telefoon in die taxi laten liggen. Maar met mijn Belgische simkaart erin. Dus heb ik op mijn Nederlandse simkaart ingesproken dat ik praktisch onbereikbaar ben. Jouw voicemailberichtjes staan waarschijnlijk op die Belgische kaart en daar zit één of andere junk nu naar te luisteren. Maar toen ik vorige week dus naar Brussel moest, heb ik jouw reservetelefoon genomen. Ik wist dat jij je Blackberry zou meenemen – Ja, ik heb jouw Chinese kaart, omdat die nog in je reservetelefoon zat. – Nee, natuurlijk niet. Waarom zou ik jouw berichtjes lezen? – Ben je bang dat zij erin staat? – Oh wat lief van je. – Ja, je bent een schat. – Ja, ik ook alleen van jou. Maar daar kwam ik in de Thalys naar Brussel dus achter: dat ik jouw Chinese kaart bij me had. – Met je Engelse kaart? Vanuit Shanghai? Je bent dus toch in Shanghai? – Oh, heerlijk, het Hyatt! – Sorry, maar in Brussel kon ik je wel met jouw Chinese bellen, maar dat zou jou handen vol geld kosten. Dus ik dacht: ik bel je met m'n Franse, zodra ik in Straatsburg ben, maar die vergat ik dus in Brussel. – Het spijt me. Ik weet dat het belangrijk voor je is. – Het spijt me zo, ik had je iets moeten laten weten. – Ja, het gaat door. Ja, gefeliciteerd. Het is helemaal geregeld. Barbara vond het helemaal geweldig. Zakelijk, maar toch idealistisch, noemde ze het. – Idealistisch. – Dat je volgens haar een ideaal hebt. – Ja, pragmatisch, innovatief, dat is het allemaal. – Eén borrel en het was geregeld. – Ja, in de champagnebar, met die leuke Brit. Doe er maar cynisch over. Je kan het ook voortvarend noemen. Als de aarde weer een stukje schoner wordt, ben ik dik tevreden, Ray. Hoef ik me nergens voor te schamen. Ik schaam me niet, Ray. – Hou op met cynisch doen. Ga die vuilverbrandingsoven kopen. Zorg dat die ozonlaag weer dichtgaat – Ja, voor mijn kleinkinderen. – Ons kind? Meen je dat? – Je zegt maar wat, dat moet je niet doen. – Ik denk niet dat dat er nog in zit. Maar ik ben blij dat ik je hiermee kon helpen. – Niet zeggen. Niet zeggen.

(ze hangt op)

scene 2

(Bas-Jan en Raymond in de kamer. Bas-Jan filmt Raymond)

BAS-JAN

Kun je jezelf even voorstellen?

RAYMOND

Kunnen jullie dat niet met een filmpje doen?

BAS-JAN

Nee, ik heb liever dat je dat zelf doet

RAYMOND

Ja – Ik weet zo gauw even niet –

BAS-JAN

Vertel gewoon even wie je bent.

RAYMOND

Ja.

BAS-JAN
Weet je wie je bent?

RAYMOND
Ja, natuurlijk. Doe niet zo stom.

BAS-JAN
Nou, vertel het dan.

RAYMOND
Recht in de camera?

BAS-JAN
Wat je wilt.

RAYMOND
Ik bedoel: cv, biografie, portfolio, persoonlijk groeimodel?

BAS-JAN
Nee, gewoon wie je bent, Raymond. Wie ben je?

RAYMOND
Ja, wie ben ik – Waar moet ik beginnen –

BAS-JAN
Lagere school, de eerste liefde, tics, neuroses, maakt niet uit.

RAYMOND
Ik dacht eigenlijk dat we hier over mijn bedrijf zouden praten, over ondernemerschap –

BAS-JAN
Het gaat over jou.

RAYMOND
Maar jullie hebben toch wel zo'n filmpje.

BAS-JAN
Ik wil van jou horen wie je bent. Hoe jij jezelf ziet.

RAYMOND
Hoe ik mijzelf zie. Jezus. Ik heb mijzelf in honderd varianten op het scherm voorbij zien komen. Was ik verbaasd over wie ik nu weer was. Zag ik op het scherm een foto van dertig jaar geleden: met dikke bril en te lang haar die puber die zijn vader haat en gepest wordt in de klas. Dan een harde *cut* naar tien jaar later: schreeuwend door een megafoon op trappen van het Maagdenhuis. En weer een *cut*, tien jaar later: met 'thumbs up' en schuimende champagne de introductie op de beurs. En de koersen schoten omhoog en gingen weer de afgrond in. En dan tijdens de aftiteling wie ik kennelijk nu ben: de Groene Ondernemer van het Jaar in businesclass op weg naar Bangalore, de Groene Ondernemer van het Jaar in een Koreaanse karaokebar, de Groene Ondernemer van het Jaar met z'n handen in z'n regenjas slenterend langs de grachten. Op de ene zender ben ik een monster en – *zap* – op de andere zender een held. En dan komt er zo'n journaliste en vraagt mij om te vertellen wie ik ben.

BAS-JAN
Wat doet jou dat? Kun je vertellen hoe dat voelt?

RAYMOND
Gevoelens. Het gaat niet over gevoelens.

BAS-JAN
Überhaupt niet of alleen in dit geval niet?

RAYMOND
Gevoelens worden in zijn algemeenheid nogal overschat

BAS-JAN
Voel jij iets?

RAYMOND
Zullen we hiermee ophouden, Bas? Dit leidt nergens toe.

BAS-JAN
Raymond, werk nou even mee.

RAYMOND
Wou je nou over mijn bedrijf praten of over mijn gevoelens?

BAS-JAN
Ik wil over jou praten.

RAYMOND
Over mijn bedrijf dus.

BAS-JAN
Ben jij een bedrijf?

RAYMOND
Ben ik een bedrijf.

BAS-JAN
Ja, beschouw jij jezelf als een bedrijf. Ben jij een merk, Raymond?

RAYMOND
Misschien zijn we dat allemaal wel. Oké, enough bullshit –

BAS-JAN
Is dit een procedure?

RAYMOND
Nee, ik dacht dat dit een gesprek was. Maar ik denk dat het beter is als we ermee ophouden.

BAS-JAN
Vind je dat dit gesprek ergens toe moet dienen?

RAYMOND
Ja, dat hoopte ik wel.

BAS-JAN
Vind je dat elk gesprek ergens toe dienen?

RAYMOND
Ja, waarom anders met je mond luchtrillingen veroorzaken.

BAS-JAN
Moet elk gesprek dat je voert nut hebben?

RAYMOND
Ja, wat heb *ik* er anders aan? Kun je stoppen met filmen.

BAS-JAN
Contact.

RAYMOND

Zoals in: 'menselijk contact'? Elk contact is ergens goed voor, iedereen gebruikt iedereen. Stop met filmen, Bas.

BAS-JAN

Waar dient dit gesprek voor?

RAYMOND

Ik doe dit voor jou. Jij bent hier de journalist.

BAS-JAN

Is dit gesprek of is dit perceptie-management?

RAYMOND

Dit was een gesprek. Ik vraag het je nog één keer –

BAS-JAN

Werk je op dit moment aan je imago?

RAYMOND

Ik wilde dit voor je moeder doen. Voor ons 'contact'.

BAS-JAN

Is dit een lobby?

RAYMOND

Ik snap jou niet. Misschien moeten we hier maar mee stoppen.

BAS-JAN

Waarom stop jij er altijd mee als het moeilijk wordt?

RAYMOND

Wat ben jij goedkoop, zeg.

BAS-JAN

Waarom stop je ermee?

RAYMOND

Omdat dit nergens toe leidt.

BAS-JAN

Omdat het je beangstigt.

RAYMOND

Nee, dat beangstigt me niet, ik heb er gewoon geen zin in. Ik wil best over mijn bedrijf praten, over ondernemerschap, over mijn visie op de toekomst. Ik wil met alle plezier over de recente ontwikkelingen binnen Coolworks Ltd. praten. Geen enkel probleem mee. Over de noodzaak tot *outsourcing* en *insourcing*, over de noodzaak tot *offshoring* en de oneindige mogelijkheden van *workflowsoftware*. Dáár wil ik over praten. Niet over gevoelens. Ik wil dolgraag vertellen waarom wij op dit moment al onze activiteiten naar het Verre Oosten verplaatsen – van onze koelkastfabrieken tot onze helpdesks. Want daar sta ik honderd procent achter. Waarom wij op dit moment op grote schaal investeren in koeltechnologie-producerende bedrijven in Xian. Ook al zijn het *environment-killers*, daar schaam ik me niet voor. Over de uitdaging om daarbij een via internet *gemonitored proces* op te zetten, zodat we vanuit Europa precies kunnen zien of elk *event* wel aan zijn vastgestelde normen voldoet. Dát vind ik interessant. Over de noodzaak om tot *kosten-minimalisatie* te komen, zonder dat we onze voormalige werknemers in Nederland in de kou laten staan. Want we zijn het hele bedrijf doorgestaan: *jij bent misbaar en jij onmisbaar, jij bent misbaar, jij onmisbaar*. En de afdelingen hier in de provincie waren toevallig erg misbaar. En dat vindt iedereen hier erg zielig, maar we hebben alle werknemers aangeboden: verhuizen naar India of een bladgouden handdruk. Geld of avontuur. Want weet je wat de vraag is: hoe kun je binnen een *commoditymarkt* toch een *prijs- of serviceleider*

worden? Dát is de grote vraag van vandaag. *What is your unique selling point? What is your USP?* En dan kom je er niet met je van negen tot vijf en je honderd Cup-a-Soup-pauzes. Dan kom je er niet met je *vakmanschap is meesterschap*. We moeten ons in de 21^e eeuw namelijk afvragen: wat moeten we met de *marketplace*? Wat doen we met de *marketspace*? Gaan we eindelijk een keer beginnen met *datamining* en *concurrentieanalyses*? Hoe zit het met onze *externe datacommunicatie* en onze *concurrentiekracht*? Dáár draait het tegenwoordig om. Niet om zielige werknemers. De aarde is plat, Bas-Jan! De aarde is één groot netwerk, Bas-Jan. De aarde ligt vol met glasvezelkabel en we maken er één groot feest van. Er is een hele nieuwe wereld open aan het gaan. En jij moet je afvragen: *wat is mijn rol in de mondiale concurrentiestrijd? Wat is mijn toegevoegde waarde?* Angst is de beste stimulans om het uiterste uit onszelf te halen. Wees vandaag bang en morgen ligt de wereld aan je voeten. Dát zijn onderwerpen waar ik over zou willen spreken, Bas-Jan, en jij komt aan met mijn gevoelens. Journalisten, kunstenaars denken altijd maar dat het om *gevoel* gaat, dat het om *personen* gaat. Dat het draait om mijn *persoonlijkheid*. *Waar ben je opgegroeid?* –

BAS-JAN

Waar ben je opgegroeid?

RAYMOND

Dat doet er dus niet toe.

BAS-JAN

Hoe was de relatie met je vader?

RAYMOND

Stop met filmen. Dat ik een succesvol zakenman ben heeft niks met mijn vader te maken.

BAS-JAN

Maar dat je een meedogenloos zakenman bent misschien wel.

RAYMOND

Dus dat is jouw agenda. Een portret van de gewetenloze zakenman Raymond F. De gewetenloze zakenman die met zijn sprinkhaanfondsjes alles opkoopt. De gewetenloze zakenman die hele afdelingen van zijn bedrijf verplaatst naar Bangalore. *Voelt u daar iets bij, bij al die lage lonen? Voelt u daar iets bij, bij kinderarbeid?* Mag ik jou wat vragen?

BAS-JAN

Ga je gang.

RAYMOND

Voel jij je hier goed bij? Voel je je goed bij het beeld dat je van me schetst? Zou je je beter voelen als je zeker wist dat ik een meedogenloze zakenman was?

BAS-JAN

Ik weet niet waar je het over hebt.

RAYMOND

Ik bedoel: zou jij meer voelen? Zou jij meer voelen als je wist dat ik slecht was. Als je wist dat ik over lijken ging.

BAS-JAN

Is dat dan niet zo?

RAYMOND

Zou je het prettig vinden als dat zo was?

BAS-JAN

Ik zou je erom haten.

RAYMOND

Voelt dat goed, haat? Zou je haat jouw werk legitimeren? Vind jij die mensen die ik op straat heb gezet nou echt zo zielig of ontleen jij daar iets aan? Heb je nou echt zoveel medelijden met die meisjes van de helpdesk in Bangalore die 's nachts moeten werken omdat wij dan aan deze kant van de wereld nou eenmaal wakker zijn? Of ben je blij dat je eindelijk weer ergens boos over bent? Ik bedoel, je hebt in je gëngageerde gretigheid al vaker blunders gemaakt –

BAS-JAN

We hebben het niet over mij.

RAYMOND

Je wilt daar niet over praten.

BAS-JAN

Ik denk niet dat het ertoe doet.

RAYMOND

Het doet er zeker toe. Hoe weet ik dat jij een interview met mij zorgvuldig zult behandelen als ik niet precies weet waar het de vorige keer is fout gegaan? Want het is fout gegaan. Je hebt fouten gemaakt, je bent op het matje geroepen.

BAS-JAN

We hadden het over jou.

RAYMOND

En nu wil hij niets liever dan zijn comeback. Hoe ga jij jezelf weer op de kaart zetten, Bas-Jan? Ben jij een merk, Bas? Ben jij een logo. Ben jij een bedrijf? Wat is je marktwaarde? Heb jij nog iets toe te voegen? Gaat het jou echt om de zuivere waarheid of verkoop jij ook gewoon maar iets? Wat verkoop jij, Bas-Jan? Bevlogenheid? Ben jij een bevlogen journalist of ben je een leverancier van geëngageerde bevlogenheid op bestelling? Is er een markt voor bevlogenheid? Zomaar wat vragen.

BAS-JAN

Kun je me vertellen hoe het met die milieusubsidies staat.

RAYMOND

Dat is geen onderwerp van gesprek. Het interview is afgelopen.

BAS-JAN

Ook daar wil jij niet over praten.

RAYMOND

Het is geen onderwerp van gesprek.

BAS-JAN

Is er sprake van belangenverstremgeling?

RAYMOND

We moeten natuurlijk elke schijn van belangenverstremgeling vermijden. Ik herhaal: het is geen onderwerp van gesprek.

BAS-JAN

Mijn moeder, jouw vriendin –

RAYMOND

Je moeder heeft mij in contact gebracht met een aantal mensen in Brussel waar ze als europarlementariër als geen andere de weg kent. Ze heeft mij voorgesteld aan een aantal mensen, die voor mijn zaken in China erg interessant bleken. Daar is niks illegaals aan. Ze heeft mij voorgesteld, dat is alles. Er is geen *zaak*, Bas-Jan, er is geen *affaire*. Er is geen sprake van *grootschalige fraude*. Er is geen *boekhoudschandaal*. Er is geen sprake van *excessieve zelfverrijking*. Stop met wroeten, vriend, je gaat niks vinden. Hoogstens je eigen belachelijkheid.

BAS-JAN
Voel jij je wanhopig.

RAYMOND
Hoe bedoel je dat nou weer?

BAS-JAN
Lig je wel eens wakker.

RAYMOND
Nee, ik slaap prima.

BAS-JAN
Klopt het dat jullie de laatste drie jaar geen winst hebben gemaakt?

RAYMOND
Hoe kom je daar bij?

BAS-JAN
Mijn informatie klopt niet.

RAYMOND
Nee.

BAS-JAN
Je aarzelt.

RAYMOND
Nee. Ik aarzel niet. Ik denk dat we dit gesprek nu gaan beëindigen. Ik wens niet langer onderhevig te zijn aan jouw neigingen om achter alles en iedereen die succes heeft meteen een afgrond te vermoeden.

BAS-JAN
Hoeveel kost een vuilverbrandingsoven in China?

RAYMOND
Dat is een onethische vraag.

scene 4

(Henriette en Bas-Jan in de kamer)

HENRIETTE
Bas-Jan, misschien zit m'n therapeut ook wel in India. Ja, misschien wordt mijn telefonische consult wel afgehandeld door een meisje dat met tandoorikip en een mango lassi midden in de nacht ergens in Mumbai naar mijn oeverloze depressies luistert. Misschien heet Ineke in het dagelijks leven wel Indira! En vertel ik al mijn diepste geheimen tegen een straatarm meisje in India dat een jaar lang op haar Nederlands heeft gebeund, zelfs nog een Amsterdams accent heeft toegevoegd en dat nu braaf naar mijn decadente doemgedachtes luistert. En dat vervolgens netjes de adviezen van het computerscherm voorleest. Ben ik daarvoor verantwoordelijk? Zeg alsjeblieft niet dat ik nog een verantwoordelijkheid heb.

BAS-JAN
Je hebt er toch invloed op.

HENRIETTE
Invloed is zo overschat tegenwoordig. Zeker in de politiek. We kunnen wat voorwaarden scheppen, een paar kaders aangeven, hier en daar een grens stellen.

BAS-JAN

En dus begeven we ons weer naar de Brusselse borrelbar. Het grote lobbycircuit waar we bij een glas goedkope sekt de Europese subsidies even snel verdelen.

HENRIETTE

Wat probeer jij te suggereren.

BAS-JAN

Oh, niks.

HENRIETTE

Jawel, jij insinueerde iets.

BAS-JAN

Insinueren of suggereren, ik hou het niet meer bij.

HENRIETTE

Was dat een beschuldiging?

BAS-JAN

Het gaat nu wel heel snel: suggestie, insinuatie, beschuldiging. Het was gewoon een voorbeeld.

HENRIETTE

Kom eens even hier, jongentje.

BAS-JAN

Je gaat me toch niet aanraken.

HENRIETTE

Waarom mag ik jou nooit aanraken.

BAS-JAN

Dat heb je nog nooit gedaan.

HENRIETTE

Je bent en blijft mijn zoon. Moeders knuffelen soms met hun zoon. Dat doen moeders.

BAS-JAN

Doen moeders dat?

HENRIETTE

Ja, dat doen ze.

BAS-JAN

Waar heb je dat gelezen?

HENRIETTE

Dat is een wet van de natuur.

BAS-JAN

Toch niet op deze leeftijd.

HENRIETTE

Kom nou gewoon even hier, ik heb behoefte je te knuffelen.

BAS-JAN

Nou even dan.

(ze doet het)

HENRIETTE

Oh mijn jongentje, pas toch op. Pas alsjeblieft een beetje op.

BAS-JAN

Dat is geen knuffel, dat is een waarschuwing. Je wilde me geen liefde geven, je wilde iets bereiken.

HENRIETTE

Is dat fout dan?

BAS-JAN

Ik heb gelezen dat knuffelen het geven van liefde is, onvoorwaardelijke liefde, maar voor jou is een knuffel een paard van Troje. Ik laat jouw knuffel binnen en voor je het weet is mijn hele leven belegerd met een regiment waarschuwingen, dringende adviezen en resoluties.

HENRIETTE

Mijn liefde is nooit voorwaardelijk geweest: je bent niks tekort gekomen: hele hordes nanny's stonden voor je klaar. Je kreeg als eerste kind in Amsterdam Chinese les, je mocht doen wat je niet laten kon, je mocht later worden wat je wilde. Je enige begrenzing was je eigen talent. Ik kon er als moeder weinig aan doen dat die grens al redelijk snel in zicht was.

BAS-JAN

Ma!

HENRIETTE

Ik wilde je niet pijn doen, ik wilde je waarschuwen, mijn jongen.

BAS-JAN

Waarschuwen waarvoor?

HENRIETTE

Voor je hubris. Je wilt als journalist niets liever dan de Griekse held uithangen, maar pas op voor je overmoed.

scene 5

(Henriette en Raymond in de kamer)

HENRIETTE

Ik heb je proberen bellen.

RAYMOND

Maar je hebt me niet bereikt.

HENRIETTE

Ik wilde je bereiken.

RAYMOND

Wilde je me echt bereiken, Jet, wilde je dat echt wel?

HENRIETTE

Je weet dat het de simkaarten waren.

RAYMOND

Hou op over die simkaarten. Geen voicemail, geen e-mail, geen msn, niet één keer proberen skypen.

HENRIETTE

Het spijt me, Ray.

RAYMOND

Denk je dat ik niet naar jou verlang?

HENRIETTE
Tuurlijk doe jij dat.

RAYMOND
Want dat denk jij vast weer niet.

HENRIETTE
Ik denk helemaal niet dat jij niet aan mij denkt.

RAYMOND
Want toen ik in die hotelkamer lag, dacht ik aan jou. Toen ik 's nachts uit het raam naar de lichtjes staarde, had ik je nodig. Toen ik slenterde langs de neonreclames, dacht ik:

HENRIETTE
Was zij maar hier.

RAYMOND
Wie?

HENRIETTE
Zij. Ik.

RAYMOND
Wie is zij? Er is geen zij.

HENRIETTE
Ik zei dat ik zij was.

RAYMOND
Jij bent jij. Maar wie is zij?

HENRIETTE
Je wilde dat ik daar was.

RAYMOND
Waar?

HENRIETTE
Dat ik bij je was. Op die hotelkamer, slenterend langs de neonreclames.

RAYMOND
Nee, helemaal niet.

HENRIETTE
Zo erg verlangde je dus ook weer niet naar mij.

RAYMOND
Natuurlijk miste ik je, maar –

HENRIETTE
Uiteindelijk wil jij toch niks liever dan alleen op de wereld zijn.

RAYMOND
Ik wilde je even horen, Jet.

HENRIETTE
Maar ik wilde bij je *zijn*. Dat is het verschil.

RAYMOND

En dus nam je geen genoegen met bellen.

HENRIETTE

Nee, misschien niet.

RAYMOND

Ik ben nu toch bij je.

HENRIETTE

En voor je het weet ben je weer weg.

RAYMOND

Ik heb jou gebeld. Ik heb bij je ingesproken. Duizend keer ingesproken. Duizend keer je welkomstboodschap afgeluisterd. *Hello, this is the voicemail of Henriette Draaier, member of the Social-Democratic Delegation in the European Parliament. Bonjour, ici le boîte vocale de Henriette Draaier, membre de Groupe Socialiste au Parlement Européen. Gutentag, voicemail von Henriette Draaier, Mitglied der Sozialdemokratische Fraktion im Europäischen Parlament.* Heb op mijn bed urenlang naar je welkomstboodschap liggen luisteren.

HENRIETTE

Het spijt me.

RAYMOND

Deze keer had ik je echt nodig.

HENRIETTE

Je kon me gebruiken, dat is wat anders. Het zou rendabel zijn geweest.

RAYMOND

Ik miste je, Jet.

HENRIETTE

Dat is lief voor een keertje.

RAYMOND

Ik voelde me verloren.

(stilte)

HENRIETTE

Ik zei toch dat alles geregeld was.

RAYMOND

Dit gaat niet om het geld.

HENRIETTE

Daar gaat het bij jou altijd om.

RAYMOND

Doe niet zo flauw, dit ging dieper. Ik voelde me –

HENRIETTE

Dat voelen we ons allemaal wel eens.

RAYMOND

Nee, deze keer was het erger.

HENRIETTE

Het lijkt altijd erger dan de vorige keer. Het lijkt altijd alsof we ons nog nooit zo verloren voelde als nu, maar dat is niet waar. De vorige keer zijn we ook niet weggezakt in de aarde en niet opstegen in een leeg heelal.

RAYMOND
Nee, dit was anders.

HENRIETTE
Na dagen van verlorenheid zijn we toch altijd weer thuis gekomen.

RAYMOND
Ik werd wakker in mijn hotelkamer en ik wist niet meer waar ik was. Als ik uit het raam keek zag ik de wolkekrabbers van Pudong, het Shangri-la, het Hyatt, ik zag onder mij de schoenpoetsers die de nacht daarvoor nog van de straat geveegd waren, in de lucht de voortdurende smog – En ik *wist* wel waar ik was en ik *wist* ook wat ik daar deed. Maar – Wie ben ik waar hoor ik thuis.

HENRIETTE
Wat was er aan de hand, schat?

RAYMOND
Wie ben ik waar hoor ik thuis.

scene 6

(Henriette, Raymond en Bas-Jan in de kamer. Bas-Jan filmt Raymond en Henriette)

BAS-JAN
Wacht, kun je dat nog eens herhalen?

HENRIETTE
Voor de camera?

BAS-JAN
Het is mooi dat de kijkers ook zijn vrouw te zien krijgen.

RAYMOND
Is dit nou mijn of haar interview?

BAS-JAN
Is zij een deel van jou of niet?

RAYMOND
Natuurlijk wel.

BAS-JAN
Als het niet zo is, moet je het zeggen.

HENRIETTE
Maar wat moet ik dan herhalen?

BAS-JAN
Dat jij ook twijfelt, dat je er soms helemaal doorheen zit –

HENRIETTE
Dat zeg ik: soms is het een ramp –

BAS-JAN
Wacht, kun je jezelf eerst even voorstellen?

HENRIETTE
Voorstellen?

RAYMOND
Gewoon even zeggen wie je bent.

HENRIETTE
Sta ik er wel goed op?

BAS-JAN
Je staat er prachtig op.

HENRIETTE
Je moet het zeggen als het niet zo is.

RAYMOND
Je bent beeldschoon.

HENRIETTE
Je weet, mijn haar is helemaal –

BAS-JAN
Ja, je Brusselse kapper.

HENRIETTE
Hallo, mijn naam is Henriette Draaier. Ik ben sinds 2002 lid van het Europees Parlement en in die hoedanigheid voorzitter van de commissie voor begrotingscontrole. In die functie ben ik verantwoordelijk voor –

BAS-JAN
Dank je wel.

HENRIETTE
Ik wil ook nog even zeggen dat ik genoemd wordt. Ik word namelijk genoemd. En daar mag ik best trots op wezen. Als ik de volgende Euro-commissaris namens Nederland wordt, is dat niet niks.

BAS-JAN
Maar je zei dus dat je het soms een ramp vindt.

HENRIETTE
Natuurlijk is het soms een ramp. Natuurlijk is het soms verschrikkelijk. Je wordt helemaal afgeleefd. Het is slecht voor je lijf, slecht voor je gezondheid, slecht voor je relatie. Natuurlijk zijn er burnouts: jankende leden, jankende assistentes... Als je voor Europa werkt, kan je beter geen relatie hebben.

RAYMOND
En bedankt.

HENRIETTE
Dan kan je jezelf tenminste helemaal kapot werken.

BAS-JAN
Maar jij vindt wel dat je genoeg ontspanning hebt?

RAYMOND
Het gaat niet over ontspanning, Bas-Jan.

HENRIETTE
Ik erken die algemene behoefte aan ontspanning niet.

RAYMOND

Dat zeg ik: ontspanning is tegenwoordig zwaar overschat. Voor de Europeaan z'n poten uitsteekt wil ie eerst weten wanneer ie weer vrij is. En maar klagen over stress. En maar klagen over z'n werk. De Europese jongens en meisjes zijn allemaal watjes geworden.

BAS-JAN

Hoe denk je dat dat komt?

HENRIETTE

Vast wel weer onze schuld. We zijn veel te lief voor jullie geweest.

RAYMOND

Want denk je dat ze in India klagen over *teveel stress en te weinig weekend*? Nee, de hele geschiedenis van dat land was één grote vakantie tot nu toe. Die mensen zijn dolblij dat ze een keertje kunnen werken. Misschien moeten we zo'n Truus van Lommeren, die alleen nog maar kankert over haar *balans tussen werk en privé* en d'r *whiplash*, een keertje in de binnenlanden van Mali zetten. Misschien moet Truus eens een paar maanden in een lemen hut laten wonen, waar ze zich de hele dag te pletter verveelt. Laten we dan eens kijken of ze nog steeds vindt dat haar balans tussen werk-en-privé en haar pre-pensioen de belangrijkste kwesties op deze aardbol zijn.

BAS-JAN

Vind jij dat jij je kiezers serieus neemt?

HENRIETTE

Dat is het enige nadeel van Europarlementariër-zijn: de onvermijdelijke weerzin tegen de eigen achterban. En ik weet dat ik ze moet knuffelen. En ik heb zo m'n best gedaan, Bas-Jan. Ik heb met petjes, sjaaltjes en vlaggetjes in honderden winkelcentra gestaan. Ik heb woordspelletjes, belspelletjes en geldspelletjes gespeeld en mijzelf belachelijk gemaakt bij het Nationaal Dictee. Ik heb zelfs gechat.

RAYMOND

En je weet hoe verschrikkelijk ze met computers is.

HENRIETTE

Hoe denkt u dat de kloof tussen Europese politiek en de Europese bevolking opgeheven kan worden? En bij de eerst chatter was het meteen raak: *door die hele Europese politiek in één keer op te heffen. Is er ook geen kloof meer.* En de rest van de chatters wilden alleen chatten maar over sex. En toen heb ik me toch een hitsige chatsessie gevoerd...

BAS-JAN

En bedankt.

HENRIETTE

Word je hier verlegen van?

BAS-JAN

Nee, ik word hier niet verlegen van.

RAYMOND

Beste kijkers, op dit moment wordt uw cameraman een beetje rood.

HENRIETTE

Verbaast het je dat je moeder ook nog een seksleven heeft?

BAS-JAN

Dat verbaast me in het geheel niet. Maar dat betekent niet dat ik er iets van wil weten.

RAYMOND

Maar wat ik wil zeggen is: Rumsfeld had gewoon gelijk:

HENRIETTE

Oh God, daar gaat ie hoor.

RAYMOND

Het oude Europa is het probleem, het nieuwe is de mogelijk oplossing. Het oude Europa wordt één groot verzorgingstehuis voor depressieve oude mensen die zwelgen in nostalgie. En die alleen nog maar klagen over stress: *Ik ben zo druk, druk, druk, druk, druk en ik mag nog lang niet met pensioen.* Ja, natuurlijk heb je het druk. Je verdient ook bakken met geld. Feitelijk heeft geen Europeaan iets hoeven doen voor z'n poen. We schuiven de hele dag papier, staren naar het computerscherm en houden af en toe een vriendelijk praatje: *anders nog iets? Tot maandag.* De Europese werknemer is in hoog tempo overbodig aan het worden, alleen weet ie het zelf nog niet.

BAS-JAN

Durf jij dat je kiezers te vertellen?

HENRIETTE

Nee, natuurlijk niet. Mijn adviseurs hebben mij ernstig aangeraden elke vorm van inhoud te vermijden. Bij de volgende verkiezingen is dat ook de algemene campagne-strategie: geen woord over ons verkiezingsprogramma.

RAYMOND

Ze kan zo overdrijven...

HENRIETTE

Geef me één kiezer die iets over Europa wilt horen en ik praat de oren van z'n kop. Niemand wil horen dat we Turkije na veertig jaar onderhandelen eindelijk eens moeten verwelkomen in de rijkelandenclub. Nee, want Truus van Lommeren zit wel elke zomer met d'r kont in Kusadasi maar wil liever niet nog meer Turken in d'r straat. Hetzelfde geldt voor al die Polen. Oh, wat zijn we bang voor die Polen. Terwijl we twintig jaar geleden nog stonden te dwepen met Lech Walesa en z'n Solidariteit. Terwijl we achttien jaar gelden nog stonden te janken bij het vallen van de Muur.

RAYMOND

Dan hadden we ook consequent moeten wezen: als we nu geen Polen hadden gewild, hadden we twintig jaar geleden ook keihard de communistische dictatuur in Polen in moeten steunen. En dan hadden we direct naast hun Muur nog een eigen muur moeten bouwen. Ja, misschien moeten we dat alsnog doen. Muren zijn weer ontzettend in. Wat Israël kan, kunnen wij ook. Misschien moeten we gewoon een muur om dit land zetten. En we noemen het gewoon een dijkverhoging. Dijken tegen de tsunami van globalisering. Met twee gaten erin: checkpoint Lobith en checkpoint –

HENRIETTE

Hazeldonk!

BAS-JAN

Maar verder heb je het wel naar je zin in Europa?

HENRIETTE

Hou op met cynisch doen, Bas-Jas. Europa is een mooi project. Het is een stukje geschiedenis. Dat besef houdt mij overeind. Bij alle Europese verschrikkingen denk ik toch altijd weer: maar het is godverdomme een schitterend project. Een hele stap voor mij als mens, maar een kleine stap voor de mensheid.

BAS-JAN

Kun je dat even herhalen?

HENRIETTE

Een hele stap voor mij als mens, maar een kleine stap voor de mensheid.

(Chinese muziek en dans)

DEEL II

scene 1

(Sharon en Dick zitten op de bank in de kamer. Henriette en Bas-Jan op het balkon)

HENRIETTE

Bas-Jan, wat doen die mensen op mijn bank?

BAS-JAN

Oh Dick en Sharon, dat zijn –

HENRIETTE

Niet zo luid. Praat zachter.

BAS-JAN

Zachter, waarom zou ik?

HENRIETTE

Nou zachter, zodat zij ons niet kunnen horen.

BAS-JAN

Waarom zouden ze ons niet mogen horen?

HENRIETTE

Nou, ik weet niet wat je me vertellen gaat –

BAS-JAN

Ik wilde vertellen dat Dick en Sharon –

HENRIETTE

Bas-Jan, ik vraag het je beleefd, alsjeblieft een beetje discretie.

BAS-JAN

Discretie.

HENRIETTE

Ja, discretie. Wie heeft deze mensen hier naar binnen gehaald? Ray?

BAS-JAN

Nee, ik.

HENRIETTE

Jij? Waarom in hemelsnaam? We stonden juist op het punt om naar die receptie te gaan.

BAS-JAN

Ze stonden hier op de stoep.

HENRIETTE

Bij ons op de stoep?

BAS-JAN

Hier voor de deur.

HENRIETTE

Ik heb de bel niet gehoord.

BAS-JAN

Oh nee?

HENRIETTE

Nee, ik heb de bel helemaal niet gehoord.

BAS-JAN

Toch ging de bel en deed ik open.

HENRIETTE

Je deed open –

BAS-JAN

Ja, dat doe je als de bel gaat.

HENRIETTE

Daar heb je gelijk in.

BAS-JAN

Ik deed open en daar stonden ze. En toen liet ik ze binnen.

HENRIETTE

Je liet ze binnen. Die twee mensen stonden op het stoepje, ze belden aan, ik hoorde de bel niet maar jij wel, jij ging naar de deur, opende die en zag twee wildvreemde mensen en liet ze binnen. Hoe krijgen we ze weer weg?

BAS-JAN

Die mensen zijn hier net.

HENRIETTE

Dan is het juist belangrijk ze zo snel mogelijk weer weg te krijgen. Dit zijn plakkers, ik voel het.

BAS-JAN

Ze komen gewoon een kopje drinken, even warm worden op de bank.

HENRIETTE

Maar waarom op *mijn* bank, Bas-Jan?

BAS-JAN

Ze zeiden dat ze bang waren.

HENRIETTE

Wat zeiden ze?

BAS-JAN

Dat ze bang waren.

HENRIETTE

Bang?

BAS-JAN

Ja, bang.

HENRIETTE

Bang? Bang? Bang waarvoor?

BAS-JAN

Dat wilde ze niet zeggen.

HENRIETTE

Zijn er weer rellen? Zijn er weer demonstraties? Zijn er weer charges? Eén telefoontje en ze krijgen een escorte naar huis.

BAS-JAN
Er zijn geen rellen.

HENRIETTE
Wat was het dan, zeg me wat het was, Bas.

BAS-JAN
Misschien moet jij even met ze praten

HENRIETTE
Praten? Ik?

BAS-JAN
Ja, gewoon even een babbeltje

HENRIETTE
Met hen?

BAS-JAN
Als volksvertegenwoordiger. Het blijft toch je achterban

HENRIETTE
Achterban.

BAS-JAN
Je kiezers.

HENRIETTE
Mijn kiezers, zij?

BAS-JAN
Het *zouden* je kiezers kunnen zijn.

HENRIETTE
Juist ja.

BAS-JAN
Ik denk dat ze tegen hun volksvertegenwoordiger graag willen vertellen wat hen scheelt.

HENRIETTE
Maar wat moet ik dan tegen ze zeggen, Bas-Jan? Ze zien er zo –

BAS-JAN
Ordinair uit.

HENRIETTE
Nee, dat bedoel ik helemaal niet. Nee, ze zien er zo –

BAS-JAN
Opgejaagd uit.

HENRIETTE
Helemaal niet. Nee, weet je wat het is?

BAS-JAN
Nou, nou?

HENRIETTE
Ze zien er zo... zo –

BAS-JAN
Ja?

HENRIETTE
Ik durf het haast niet te zeggen.

BAS-JAN
Zeg het gewoon.

HENRIETTE
Ik vind ze zo... zo –

BAS-JAN
Ja?

HENRIETTE
Zo kwetsbaar.

BAS-JAN
Kwetsbaar.

HENRIETTE
Ja, ik vind ze zo ontzettend kwetsbaar.

scene 2

(Dick en Sharon op de bank in de kamer. Henriette, Raymond en Bas-Jan op het balkon)

RAYMOND
Zij hebben je hulp nodig?

HENRIETTE
Volgens Bas-Jan hebben ze gewoon mijn hulp nodig.

RAYMOND
Waarvoor in hemelsnaam?

HENRIETTE
Ik weet ook niet wat die mensen scheelt, schat.

RAYMOND
(tegen B) En dat heb je ze niet gevraagd?

HENRIETTE
Als mensen je om hulp vragen, ga je ze eerst helpen -

RAYMOND
Is dit een citaat?

HENRIETTE
En daarna vraag je pas waar het allemaal goed voor was.

RAYMOND
Open dan maar meteen een voedselbank.

HENRIETTE
Is dit een grap?

RAYMOND
(tegen B) Stop met dat gefilm, Bas.

HENRIETTE
Waarom roept elke hulp-vraag bij jou meteen een allergische reactie op?

RAYMOND
Wie zit er hier nou onder het exceem?

HENRIETTE
Tegenwoordig mag een stukje afhankelijkheid gelukkig weer.

RAYMOND
(tegen B) Oh, daarom zeurt ze de laatste tijd zoveel.

HENRIETTE
Die twee arme mensen hebben al hun moed verzameld om hun volksvertegenwoordiger
hoogstpersoonlijk om hulp te vragen –

RAYMOND
Konden ze niet gewoon een briefje sturen?

HENRIETTE
Dus ontvangen we hen netjes en we steunen we hen.

RAYMOND
Ik snap niet dat die man van de straat zich tegenwoordig overal wil binnenwerken.

HENRIETTE
Schat, zeg 's eerlijk: vind je echt dat ik zeur? Zit ik weer te zeuren?

RAYMOND
We stonden juist op het punt om weg te gaan.

HENRIETTE
Wij staan nog steeds op het punt om weg te gaan.

RAYMOND
Ik wil niet weer te laat komen, Jet.

HENRIETTE
Ik ga niet met een doorweekte kop naast de ambassadeur van China staan.

BAS-JAN
Dus Raymond, vertel: -

HENRIETTE
Het giet als een gek in de broeikas.

BAS-JAN
je staat op het punt om een flink aantal subsidies binnen te halen?

HENRIETTE
Een doorweekte kop zou zowel jouw als mijn belangen schaden.

RAYMOND
(tegen B) Als je nu niet stopt met filmen –

BAS-JAN
Ga je me slaan, ga je me dan eindelijk een keer slaan?

RAYMOND

Als je nu niet stopt met filmen, ga ik je inderdaad een mep verkopen.

BAS-JAN

Verkopen? Vraag jij daar geld voor?

RAYMOND

Ach, jij bent zo slim.

HENRIETTE

Kunnen jullie in godsnaam stoppen met dat eeuwige gekibbel.

RAYMOND

Hij begon.

BAS-JAN

En kun je me vertellen hoeveel dit compliment kost? Ik heb liever dat je voortaan eerst een offerte stuurt voor je iets aardig tegen me zegt, Ray.

HENRIETTE

Bas-Jan –

BAS-JAN

Kan ik misschien een account bij je openen voor al je klappen en je complimenten?

HENRIETTE

Luistert er nog iemand?

RAYMOND

Als je nu niet kapt, doe ik je een hele rits klappen kado.

HENRIETTE

Doe niet zo kinderachtig, Ray.

BAS-JAN

Kan ik dit beschouwen als een bedreiging?

HENRIETTE

Ik schaam me dood voor die mensen.

BAS-JAN

Heb je soms iets te verbergen?

HENRIETTE

We hebben hier allemaal iets te verbergen. Maar als wij gedurende die paar dagen per maand dat wij eindelijk met met z'n drietjes samenzijn, een beetje vredig willen samenleven –

BAS-JAN

Oh, is dat jouw agenda?

HENRIETTE

Dat is geen agenda. Da's een resolutie. Gewoon een paar dagen gezelligheid, als een echt gezin, dat is alles wat ik vraag. Bovendien hebben we nu gasten –

BAS-JAN

Hoe jij met je minimale investeringen toch altijd naar een echt gezin hebt verlangd –

RAYMOND

Maar hoe lang blijven die mensen? Hoe lang gaat die hulp-vraag duren?

HENRIETTE

Geen mens die dat weet. We zullen er voor hen zijn, da's mijn plicht als volkvertegenwoordiger.

RAYMOND

En de ambassadeur van China?

HENRIETTE

Die wil alleen onze kop even zien.

BAS-JAN

En hij is trouwens één van je werknemers.

RAYMOND

Wie? De ambassadeur van China?

BAS-JAN

Nee, hij.

scene 3

(Dick, Sharon, Henriette, Raymond en Bas-Jan in de kamer)

DICK

Eigenlijk zijn wij collega's.

RAYMOND

Sorry?

DICK

U en ik, wij zijn collega's.

RAYMOND

Hoe bedoelt u dat?

DICK

Wij werken in hetzelfde bedrijf.

RAYMOND

Waar bent u werkzaam?

DICK

Woerden, afdeling betalingsverkeer.

RAYMOND

U werkt in mijn dochterbedrijf in Woerden.

DICK

Al tien jaar.

RAYMOND

En dat maakt ons in uw ogen collega's.

DICK

Beschouwt u mij niet als uw collega?

RAYMOND

Ik zou het eerder willen benoemen als een werkgever – werknemer verhouding, maar u ziet ons dus als –

DICK

Dat zei ik: collega's.

HENRIETTE

Doe nou niet zo raar, Ray, dat is juist toch goed van die man.

RAYMOND

Natuurlijk is dat goed. Ik vind het alleen... opmerkelijk.

HENRIETTE

Dat is toch precies wat elke werkgever wil: een team, werken op basis van gelijkwaardigheid –

DICK

Op basis van gelijkwaardigheid, dat spreekt me erg aan.

HENRIETTE

En daar heeft u groot gelijk in. Daar hebben we jaren voor gestreden.

DICK

Het staat ook in de brochure. *Coolworks Ltd heeft drie kernwaarden hoog in het vaandel staan: kwaliteit, integriteit en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Binnen het team gaan we integer en fatsoenlijk met elkaar om. Wij werken, ongeacht onze positie, professioneel, respectvol en op basis van gelijkwaardigheid met elkaar samen. Leidinggevend en hebben daarin een voorbeeldfunctie. Alleen op deze manier kunnen we de kwaliteit en integriteit van onze bedrijfsvoering waarborgen en garant staan voor het product dat wij gezamenlijk neerzetten.*

HENRIETTE

Het product dat wij gezamenlijk neerzetten...

DICK

Ja, want we zetten een product neer.

RAYMOND

We zetten een schitterend product neer

DICK

Een schitterend product.

RAYMOND

U vindt van niet.

DICK

Een hele reeks aan *schitterende* producten.

RAYMOND

Hoor ik een lichte ironie?

HENRIETTE

Ray, doe nou niet zo gevoelig.

DICK

(tegen Sharon) Hoorde jij ironie?

HENRIETTE

De man kan zijn werk gelukkig een beetje relativeren. *(tegen Sharon)* Dat kan hij namelijk niet. Voor hem is het allemaal bloedserieus. Zo serieus dat het ten koste gaat van alles.

SHARON

Ten kost van alles?

HENRIETTE

Vooral ten koste van mij.

SHARON

Wat erg voor u.

RAYMOND

Arm meisje.

HENRIETTE

Ja, dat mogen deze mensen best wel eens horen. Dat mag best wel eens gezegd worden. Want deze mensen komen hier binnen en zien alleen maar dat prachtige huis, die antieke bank, die Chinese kopjes met Japanse thee. En ze zien tegenover zich alleen maar een rijk en gelukkig echtpaar. Althans dat *denken* ze. Ze denken: deze mensen zijn rijk, machtig en gelukkig. Die mensen zien de andere kant natuurlijk niet. Die mensen denken natuurlijk: zijn deze rijke, gelukkige mensen nou *onze* bazen – onze collega's – ? Zijn dit nou *onze* politici? Dat zie je ze denken, dat denken ze. Zijn dit nou de mensen die over onze ruggen –

SHARON

Dat denken we helemaal niet.

HENRIETTE

Dat denken jullie stiekem natuurlijk wel. Jullie denken: waarom zou een sociaal-democratische politica in hemelsnaam Japanse thee uit porseleine kopjes moeten drinken?

SHARON

We hebben thuis ook Japanse thee hoor.

HENRIETTE

En soms vraag ik me dat ook af. Maar aan de andere kant denk ik ook: is dat niet een beetje achterhaald om van een linkse politica te verwachten dat – Ik bedoel, je leest de laatste tijd zoveel over *exorbitante zelfverrijking, machtsmisbruik, belangenverstrengeling* –

DICK

Ik heb het niet over machtsmisbruik gehad.

HENRIETTE

Ik ook niet. Ik zeg alleen: je leest er zoveel over. En natuurlijk denken jullie: dit zijn ook dat soort types die daartoe in staat zijn. Groot gelijk dat jullie dat denken. Jullie denken: dit zijn de mensen waar we elke dag over lezen. En dan blijken ze ook nog Noord-Japanse thee uit Chinese kopjes te drinken, dus waarom zouden wij ons dan te pletter werken – Je hebt al gezegd dat je in Woerden werkt. Woerden, is dat niet die afdeling die wordt –

RAYMOND

Zullen we het daar niet over hebben.

HENRIETTE

Oh schat, vergeef me. Je hebt gelijk. Heb ik mijn mond voorbij gepraat? Zit ik weer te zeuren? Zeg me alsjeblieft als ik zeur.

DICK

Wat ik alleen maar wilde zeggen is –

RAYMOND

Zeg wat u wilt zeggen en dan kunnen we gaan.

SHARON

Gaan waarnaartoe?

RAYMOND
Wij hebben nog een afspraak.

HENRIETTE
Ray, het regent nog steeds.

DICK
Een afspraak.

RAYMOND
Een afspraak. Is dat zo gek?

DICK
Nee, alleen een beetje jammer.

SHARON
Ontzettend jammer.

HENRIETTE
Ik vind het ook zo jammer.

RAYMOND
Tuurlijk is het jammer –

HENRIETTE
Ik wil zo graag nog even met deze lieve mensen praten, Ray.

RAYMOND
Maar we zijn al te laat.

HENRIETTE
Hoe later, hoe beter. Na een paar glazen Raki zijn die Chinezen zo schattig.

RAYMOND
Raki komt uit Japan, schat.

HENRIETTE
Ik zou deze lieve mensen zo graag nog even willen uitleggen dat –

RAYMOND
Ik denk dat het beter is als ze gaan.

HENRIETTE
Ik vind je zo onbeleefd, Ray, ik herken je haast niet.

RAYMOND
Ben ook al maanden mezelf niet. Het is belangrijk voor me, Jet.

HENRIETTE
Natuurlijk is het belangrijk voor je. Dat is het altijd. Alles is altijd belangrijk en alles draait altijd om jou.

SHARON
Als jullie moeten gaan, ga vooral.

RAYMOND
Fijn dat het mag.

HENRIETTE
Ben je gek, we moeten helemaal niks.

SHARON

We willen ons niet opdringen.

HENRIETTE

Blijf zitten. Ik wil dat jullie blijven.

RAYMOND

Henriette –

SHARON

Misschien is het het beste als we gewoon vertrekken. Dick?

DICK

Misschien is dit inderdaad niet het moment.

HENRIETTE

Blijf zitten. Ik verbied het jullie om te gaan.

RAYMOND

Henriette –

DICK

Misschien kunnen we morgen terugkomen.

RAYMOND

Het lijkt me hartstikke leuk als u later nog eens terugkomt.

SHARON

Echt waar?

RAYMOND

Dat lijkt me echt hartstikke leuk.

DICK

Nu klink jij ironisch.

RAYMOND

Jij.

DICK

Nee, jij.

RAYMOND

U zegt jij.

DICK

Wat is daar mis mee

RAYMOND

Het verbaast me

DICK

We zijn toch een team, Ray, een *corporate business*. Wij kunnen elkaar toch wel – hoe noemde je dat?

SHARON

Tutoyeren.

DICK

Ik mag je toch wel tutoyeren, Ray?

RAYMOND
Als je daarop staat.

DICK
Kom op, Ray, we zijn toch een topteam.

RAYMOND
Ik denk niet dat je dat zo letterlijk op moet vatten, Dick.

DICK
Hoe bedoel je dat?

RAYMOND
Met de tienduizend andere werknemers die in mijn bedrijf werkzaam zijn, vormen we inderdaad –

DICK
Jouw bedrijf.

RAYMOND
Ja, mijn bedrijf.

DICK
Je vertelde ons altijd dat het ons bedrijf was, Ray.

RAYMOND
Natuurlijk is het ons bedrijf.

DICK
Dat staat ook in de brochure.

RAYMOND
Natuurlijk is Coolworks Ltd. in wezen van ons allemaal.

HENRIETTE
Waarschijnlijk hebben jullie zelfs aandelen.

SHARON
Een heel pakket.

HENRIETTE
Dus in zekere zin zou je kunnen zeggen dat het ook hun bedrijf is.

DICK
We zijn dus niet alleen collega's, maar ook mede-eigenaars

RAYMOND
Mede-eigenaars.

DICK
Eigenlijk zijn wij samen de baas, Ray.

RAYMOND
Maar natuurlijk is er wel sprake van een bepaalde taakverdeling. Naast de gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid, zou je ook kunnen spreken over bepaalde eindverantwoordelijkheden. En deze eindverantwoordelijkheden zijn ondergebracht bij bepaalde personen die daarmee dus een bepaalde functie bekleden.

DICK
Je doet alsof ik gek ben.

RAYMOND

Dat doe ik helemaal niet. Wat ik alleen wil zeggen is: je werkt niet in een kolchoz, Dick.

DICK

Ik snap ook wel dat ik niet bij een kolchoz werk.

RAYMOND

Gelukkig niet.

DICK

Denk je dat ik bij een kolchoz minder goed af was geweest?

RAYMOND

Dat weet ik wel zeker.

DICK

Mijn afdeling wordt opgedoekt en verplaatst naar India. En mij wordt de keus voorgelegd: -

RAYMOND

Er is een uitstekende afvloeieregeling, Dick. Er zijn begeleidingstrajecten. Er zijn her- bij- en omscholingscursussen. Er wordt voor iedereen binnen het bedrijf gezocht naar andere opties. Werknemers die voorgoed vertrekken krijgen op basis van arbeidsverleden minstens een jaar doorbetaald.

DICK

Zie je dit?

RAYMOND

Wat?

DICK

Hier op mijn voorhoofd.

RAYMOND

Ik zie niks.

DICK

Je moet even goed kijken, Ray, kom even dichterbij.

RAYMOND

Ik moet op je voorhoofd komen kijken?

DICK

Je bent toch niet vies van me, Ray.

RAYMOND

Natuurlijk niet.

DICK

Ik bijt niet hoor. Kom nou even kijken.

RAYMOND

Ja, ik weet niet –

HENRIETTE

Doe nou even mee, Ray. Kijk even op de man z'n voorhoofd.

(Raymond kijkt op het voorhoofd van Dick)

RAYMOND
Niks te zien.

DICK
Jawel hoor.

RAYMOND
Wat staat er dan op?

DICK
Er staat een stempel.

RAYMOND
Een stempel.

DICK
En weet je wat er op die stempel staat?

RAYMOND
Brand los, Dick.

DICK
'Misbaar werknemer' staat erop.

RAYMOND
Ik snap even niet in wat voor gesprek ik ben verzeild.

HENRIETTE
Ray, doe nou niet zo aggressief. (*tegen Sharon*) Die man heeft ook geen humor.

RAYMOND
Ik snap even niet wat jullie hier precies komen doen.

DICK
Mag ik jullie een verhaaltje vertellen?

HENRIETTE
Ik ben dol op verhaaltjes.

DICK
Een man werkt jarenlang bij een bedrijf. En hij is dol op dat bedrijf. Elke ochtend gaat hij met appel en broodtrommel kwiek naar zijn werk. Elke ochtend staat hij stipt om zeven uur op. Zonder enige moeite. Zonder enige tegenzin. Altijd fris zijn bed uit. Zijn vrouw zegt elke ochtend: *blijf nog even liggen, kruip nog even tegen me aan*. Maar de man zegt vol trots: *nee, ik moet naar mijn werk*. En hij zegt: *ik moet*, maar hij bedoelt *ik wil. Ik wil naar mijn werk*. En het liefst zegt hij er nog *graag* bij. *Ik wil graag naar mijn werk*. En elke ochtend staat hij fluitend onder de douche, is hij gezellig aan het ontbijt, *papa gaat weer naar zijn werk*. Elke ochtend neemt hij een hele koffer met dossiers mee, dossiers die hij met alle plezier de avond daarvoor nog heeft doorgenomen. Het werk is af en zit in zijn koffer en hij kan niet wachten om de dossiers weer aan de verantwoordelijke collega terug te geven. Hij springt in zijn Citroen BX, crosst naar zijn werk, staat vrijwillig in de file en neemt al rijdend nog even zijn e-mails door, luistert zijn voicemails af en doet nog even die talencursus Frans. En op zijn werk is deze man blij, hij groet collega's met een joviaal *goedemorgen* en elke ochtend zeggen ze dan: *werkse Dick*. En vervolgens zit hij de hele dag dolenthousiast achter zijn computerscherm. Weet je waarom? Omdat deze man van mijn werk houdt. Hij is er namelijk goed in. Hij is de beste boekhouder die er op de hele wereld bestaat. Ik denk ineens aan een woord. Een woord dat die man jarenlang heeft meegedragen. Arbeidsvreugde. Arbeidsvreugde.

SHARON
Weet u misschien wat arbeidsvreugde in het Indiaas is?

RAYMOND

Ik denk dat we dit gesprek moeten beëindigen

HENRIETTE

Ik weet ook zo gauw even niet –

SHARON

Hebben ze daar in India een woord voor?

RAYMOND

Ik weet het niet, mevrouw.

SHARON

Mag ik u iets geven?

RAYMOND

Natuurlijk.

(Sharon haalt een mapje uit haar tas)

SHARON

Dit is mijn cv.

RAYMOND

Uw cv.

SHARON

Zou u er even naar kunnen kijken?

RAYMOND

Ja, natuurlijk. Maar ik begrijp even niet –

SHARON

Ik zou graag willen solliciteren in uw bedrijf.

RAYMOND

Sorry?

SHARON

Ik wil graag bij u solliciteren.

RAYMOND

U wilt solliciteren?

SHARON

Of misschien een beetje advies. Ik bedoel, aangezien Dick nu zijn baan verliest, moeten we dat toch op de een of ander manier opvangen... Jesse, Niels, Dick en ik, we zullen toch ergens van moeten leven, dat moet toch wel? ... We zijn met z'n viertjes en met twee van die kids is dat niet niks.... En dan we hebben ook ons prachtige huisje nog. We wonen aan de Wondklaver, Leidscherijn, als u een tijd heeft, moet zeker u eens - maar dat wilt u natuurlijk niet.... En ik bedoel, mijn auto kunnen we best weg doen, ik neem wel die Connexion-bus bij de winkelpromenade, maar ons huisje... dat is toch ons paleisje....En onze zoon Niels, weet u, die moet toch weer naar een speciale school. De arme schat is zo dyslectisch. En dan kan ie wel met dat busje, maar dat kost ook weer handen vol geld... En daarnaast nog de hypotheekrente, de zorgverzekering, de vaste lasten... Ik bedoel, er zijn gewoon bepaalde verantwoordelijkheden en met al die herkeuringen, hoe kan ik die dragen?... We zijn absoluut niet uit op geld, ik hoop niet dat u dat denkt... maar we willen gewoon niet alles verliezen, niet alles, niet alles nog een keer... En daarom dacht ik: misschien moet ik eens bij u solliciteren. Of tenminste een beetje advies vragen... Ik bedoel, ik wil best naar India... Dick niet, die kan niet tegen de zon en het eten is voor hem ook veel te heet...

DICK

Nee, daar kan ik niet tegen.

SHARON

Maar als mijn kind met dat busje moet en ik moet daarvoor naar India. Bij de laatste herkeuring ben ik voor 80% goedgekeurd, dus daaraan kan het niet liggen.... Herintreding in India is misschien wel mooiste dat er is... Ik bedoel, ik ben dol op hindoeïsme. En ik maak altijd snel vriendinnen...

RAYMOND

Ik kan er wel even naar kijken –

SHARON

Zie je wel, Dick.

RAYMOND

Maar moet dat nu persé?

DICK

Dat bedoel ik.

SHARON

Ik wil eindelijk wel eens –

HENRIETTE

Ray, kijk nou even naar de cv van dat arme kind.

RAYMOND

Henriette –

HENRIETTE

Je kunt er toch wel heel even naar kijken.

SHARON

Dat is alles wat we willen.

DICK

Daarna gaan we weer weg.

RAYMOND

Dat is waar jullie voor kwamen?

SHARON

Dick was er tegen. *Dat kun je toch niet maken*, zei ie. Maar ik zei: *waarom niet? Die mensen zijn zo slecht nog niet*. En hij zei van wel –

DICK

Dat zei ik niet.

SHARON

Dat zei je wel. Maar ik zei: *we moeten het gewoon proberen*, Dick.

DICK

Niet geschoten is altijd mis.

SHARON

Precies, zolang we niet schieten –

(stilte)

RAYMOND

Ik vind dit een beetje raar.

HENRIETTE

Maar ook wel opvallend toch. Dat zeg je toch altijd? Mensen moet weer durven opvallen, weer met de kop boven het maaiveld uitsteken, ze moeten weer ergens voor gaan. Ze moeten weer ambities, dromen durven hebben.

SHARON

Ja, dromen heb ik wel.

HENRIETTE

Eigenlijk is dat toch prachtig, Ray, dat zo'n meisje –

SHARON

Ik ben geen meisje, hoor.

HENRIETTE

Dat zo'n meisje zo haar best doet om bij jou in de picture te komen.

RAYMOND

Ik word er een beetje ongemakkelijk van.

HENRIETTE

Maar dat ben je toch wel gewend, Ray, dat er allerlei meisjes bij jou in de picture willen komen? En nu doe je in eens zo koel. Kijk er nou gewoon heel eventjes naar.

RAYMOND

Ik heb daar tijd voor nodig, het is erg gedetailleerd –

DICK

We kunnen anders wel blijven eten.

HENRIETTE

Blijven eten?

DICK

Ja, we kunnen blijven eten en terwijl er gekookt wordt bestudeert hij haar cv en tijdens het eten kunnen we er dan even over praten.

RAYMOND

Over praten.

DICK

Ze heeft je advies nodig, Ray. Mijn vrouw vraagt je dringend om advies.

SHARON

Ik heb advies nodig, u heeft zoveel ervaring en wij zijn zo –

DICK

Ja, wij zijn zo –

SHARON

Hoe zijn wij?

DICK

Ouderwets. Nee, dat is het niet.

SHARON

Nee, niet ouderwets. We zijn zo –

DICK
Vastgeroest. Nee, dat is het ook niet.

SHARON
Nee, dat is het zeker niet. We zijn, we zijn –

DICK
We zijn niet flexibel.

SHARON
Dat is wat we niet zijn, maar wat zijn we wel?

DICK
We zijn –

SHARON
Kwetsbaar. Da's het goede woord.

DICK
Ja, we zijn kwetsbaar.

SHARON
Ik voel me soms zo kwetsbaar.

DICK
Zo kwetsbaar en verloren.

scene 4

(Dick, Sharon, Raymond en Bas-Jan aan tafel. Raymond leest de cv van Sharon)

RAYMOND
Wat zal ik zeggen. Dit is nogal ongebruikelijk.

(Henriette komt binnen met vier noodle-bakjes)

HENRIETTE
Ik heb gewoon iets opgewarmd van gisteren, hoor.

DICK
Wat heerlijk.

RAYMOND
Ik eet op de ambassade.

HENRIETTE
Hij eet liever op de ambassade, maar ik liever niet. Ik bedoel: met gerookte kwallenkop op een toastje maken ze misschien de Zweedse delegatie blij, maar geef deze Hollandse europarlementariër maar gewoon een dikke, vette loempia. *(Henriette lacht zelf weer erg om deze grap).*

DICK
Waarom zei je dat?

HENRIETTE
Wat?

DICK
Dat klonk een beetje populair.

HENRIETTE
Populair, wat is daar mis mee?

DICK
Dat klonk een beetje grof voor jouw doen.

HENRIETTE
Daar had ik gewoon zin in.

DICK
Dat denk ik niet.

HENRIETTE
Sorry? Dat denk je niet?

DICK
Je deed dat toch niet voor ons, Jet?

HENRIETTE
Voor jullie?

DICK
Ik heb een beetje het idee, dat je dat zei om indruk te maken op ons.

HENRIETTE
Nou, ik weet niet –

DICK
Sharon, kreeg jij die indruk ook niet een beetje?

SHARON
Nou, Dick –

DICK
Je mag eerlijk zijn, schat, daar kunnen onze nieuwe vrienden best tegen. Deze lieve mensen houden van eerlijkheid, dat zie je zo. Dus, Sharon, zeg 's eerlijk: denk je dat Henriette dat zojuist zei om een beetje indruk te maken op jou en mij?

SHARON
Misschien wel een beetje.

DICK
Zie je wel.

HENRIETTE
Maar is dat zo erg, Dick?

(stilte)

DICK
Sharon, denk je dat Henriette ons serieus neemt?

SHARON
Dat hoop ik wel.

HENRIETTE
Natuurlijk doe ik dat.

SHARON
Denk je dan van niet, Dick?

DICK

Nee, ik heb dat gevoel niet.

HENRIETTE

Nou, kom op zeg.

DICK

Ik denk dat ze gerookte kwallenkop op een toastje eigenlijk heel lekker vindt

RAYMOND

Hij heeft gelijk, schat.

DICK

Ze vindt het heerlijk, maar ze zegt voor ons dat ze liever een vette loempia wil.

HENRIETTE

Ik hou ook best van een vette loempia.

RAYMOND

Je haat vet.

DICK

Ik denk dat Henriette een beetje toneel zit te spelen. Ze wil net doen alsof ze ook maar een *gewoon mens* is. Alsof ze niet zo'n pretentieuze dame is die van gerookte kwallenkop op een toastje houdt. Nee, ze speelt voor ons de vrouw van het volk die niet liever dan een vette loempia wilt.

HENRIETTE

Dank je, Dick, voor deze scherpe analyse. Je hebt me helemaal door. Mea culpa en eet smakelijk.

(stilte)

DICK

Maar weet je wat het allerergste is: ze denkt dat wij van dikke, vette loempia houden. Ze dacht: deze twee mensen houden van dikke, vette loempia. Niet dat ze ons op een feestje van de Chinese ambassade zag staan – *nee, daar komen deze mensen niet* – zij zag ons staan in een ordinaire snackbar. Geef maar toe.

RAYMOND

Hij heeft wel een beetje gelijk, Jet.

DICK

Ze zag ons in een ordinaire snackbar staan en ze zag ons patat, loempia's en berenklauwen bestellen, die gefrituurd werden in vervuild, bruin vet. Ze zag ons met dampende plastic tassen de snackbar uitstappen. Ze zag ons in de auto naar ons huis rijden, drie straten verderop. En ze zag ons met ons gezinnetje aan tafel: vier vette mensen die vette loempia vreten en vette patat. Zeg me dat je dat zag, want dat is wat je zag, geef maar eerlijk toe.

HENRIETTE

Wil jij nog iets, schat?

DICK

ANTWOORD MIJN VRAAG GODVERDOMME. Zeg me dat je dat zag.

HENRIETTE

M'n huis uit. Nu onmiddellijk. Weg. Opgesodemieterd. Nu mijn huis uit. Wegwezen.

(Henriette barst in lachen uit. Iedereen lacht mee.)

SHARON

Sorry, mevrouw. Dick, kan je alsjeblieft een normaal doen. Hij kan soms zo raar doen, mevrouw. Ik wil mij ontzettend verontschuldigen. Dick, hoe kan je dat nou doen, tegen deze lieve mensen?! Dick doet zo vreemd, de laatste tijd. Ik herken je niet meer, Dick. Eigenlijk al jaren niet meer. Hij was zo anders vroeger, maar de laatste tijd is hij veranderd. Maar hij voelt zich niet goed. Reorganisatie na reorganisatie. Ik weet hoe zwaar dat is. Het kan een mens gek maken. En dan staat nu zijn baan ook nog op de tocht. Ik weet dat het niet makkelijk voor je is, Dick. De laatste tijd is hij zo prikkelbaar - voelt zich bij het minste of geringste beledigd. Vernederd zelfs. Jesse wilde laatst zo graag een keer met papa mee naar zijn werk, al z'n vriendjes mogen dat. En ik zei: *dat moet je dan aan papa vragen*. En toen ie dat deed, is Dick zo tegen hem uitgevlogen. Dat was zo eng. Ik kende je niet, Dick. Maar ik snap dat ie het zwaar heeft. Als u zijn ouders kende. De ene keer zie ik een grote boze man, maar de andere keer zie ik een kleine jongentje dat ook maar zo zijn best doet. Dick voelt zich afgedankt en dat is niet makkelijk na tien jaar trouwe dienst. Laatst zei ie nog tegen mij: *Sharon, ik voel me oud*. En hij is pas achtendertig! *Ik voel me een pre-historisch dier, ik kan helemaal niet wereldwijd concurreren*. Want dat had ik gelezen en ook tegen hem gezegd. Ik zei: *Dick, je moet niet alleen opboksen tegen die boekhouder in Barendrecht, maar ook tegen die boekhouders in India, Brazilië en Bangladesh*. Maar Dick geloofde er niks van. *Sharon, in India laten ze curry-vlekken op de bonnetjes achter. Sharon, in Brazilië dansen ze liever de hele dag*. En ik zei: *nee Dick, de wereld is zichzelf niet meer*. En ik zei: *het is helemaal niet erg dat je thuis niet erg flexibel bent en dat je in onze relatie totaal bent vastgeroest, maar op de werkvloer is dat een doodszone. Je moet permanent bijleren, Dick, je moet op cursus. Je moet bereid zijn alles op te geven en de wereld ligt aan je voeten*. Nou, we zijn misschien drie keer bij de Chinees wezen eten en toen had Dick wel weer gehad met de globalisering. Ik zei: *Dick, er is internet, er zijn wereldwijde netwerken*. Maar het enige wat Dick interesseert op internet, zijn die kittige schoolmeisjes in Japan. *Dat is toch ook globalisering*, zegt ie dan met een vette glimlach, *haal ik eindelijk iets uit Azië, is het weer niet goed*. Dick heeft het helemaal verkeerd begrepen, mevrouw. Dick is niet meer van deze tijd. Maar we zijn bereid om te leren. Hij kan soms wat opvliegerig zijn, maar we willen zo graag leren.

HENRIETTE

Heb je nou al naar haar cv gekeken?

scene 5

(Raymond, Sharon en Bas-Jan in de kamer. Raymond bespreekt de cv van Sharon)

RAYMOND

Het ziet er goed uit.

SHARON

Vindt u dat echt?

RAYMOND

Ja, het ziet er goed uit. We zouden op zich wel een plaatsje voor je kunnen vinden.

SHARON

Op zich wel.

RAYMOND

Ja, op zich wel.

SHARON

Maar –

RAYMOND

Is er een maar?

SHARON

U zegt: *op zich*.

RAYMOND

Ja?

SHARON
Maar –

RAYMOND
De enige maar is jouw *maar*.

SHARON
Hoe bedoelt u?

RAYMOND
De *maar* die je er zelf bij plaatst. Waarom verbaast het je dat ik je aan wil nemen?

SHARON
Ik had dat niet verwacht.

RAYMOND
Nee, precies. En dat is misschien het probleem.

SHARON
Maar –

RAYMOND
Nu zeg je het weer.

SHARON
Wat?

RAYMOND
Maar. Er is kennelijk altijd maar een *maar* bij jou. Ik heb nog geen *maar* uitgesproken, je komt er zelf steeds mee. Ik had daarnet nog niks op jou aan te merken, *maar* jij zelf kennelijk wel.

SHARON
Ik denk dat ik prima in staat ben, –

RAYMOND
En nu zei je het bijna weer: maar. Word je daar niet moe van? Van al die vraagtekens die je bij jezelf zet. Maarmaarmaarmaarmaar. Van dat continue gekoekeloer in de zwarte spiegel.

SHARON
Je wilt niet weten hoe moe ik soms ben.

RAYMOND
Je bent toch niet overspannen geweest? Jij bent toch niet zo'n overspannen type? Als je bij ons in dienst komt, gaan we één ding contractueel vastleggen: je wordt nooit overspannen. Overpannenheid verboden. En geen gemaar. Maren ook verboden. Geen gemaar bij ons beleid, maar vooral geen gemaar meer bij jezelf. Ik wil weten dat jij het kunt, Sharon. En dat je zelf weet dat jij het kunt. Ik wil dat jij weet dat jij de beste bent. Ik wil dat jij weer ambitieus durft te zijn. Want dat ben je en dan wil ik het ook zien. Ik wil zien dat jij je dromen waar wil maken. En dat je bereid bent daarvoor uren te draaien. Nachten door te halen. En dat je daarmee al die slappelingen achter je laat. En dat je bereid bent voor jouw droom desnoods je ellebogen te gebruiken. Ik wil zien hoe jij je opwerkt, Sharon, naar de plek die jij verdient. Moet je nou echt elke dag met die Connexion-bus? Moet nou echt altijd jouw handje worden vastgehouden? Jij bent verslaafd aan je vangnet, Sharon, aan je AOW-parachute. Maar ik zeg: ik ga jou weer leren vliegen zonder vangnet. Ik ga jou de wetten van aerodynamica leren. Wij gaan de lucht in, Sharon. Er is daarbuiten nog een hele wereld die jij niet kent en jij en ik gaan die nieuwe wereld samen ontdekken. Heb je een talenknobbel?

SHARON
Ja. Ja. Ik denk het wel.

RAYMOND

Want je moet wel een beetje kunnen meepraten. Want daarbuiten praat iedereen een andere taal. En ze praten tijdens de lunch niet over de Gouden Kooi of over Maxima. Nee, ze praten over terrorisme, over schuldenlast, over het broeikas-effect. Je moet over Vista kunnen praten, Sharon, over hedgefonds, over olieboringen in Kazachstan. Mag ik je nog wat vragen?

SHARON

Ja, natuurlijk.

RAYMOND

Lust je cornflakes?

SHARON

Voor de K-Special met chocola.

RAYMOND

Je moet wel van cornflakes houden, anders houd je het niet vol.

SHARON

Maar –

RAYMOND

Wat zei je?

SHARON

Ik zei –

RAYMOND

Nee hè, Sharon.

SHARON

Sorry, Ray.

RAYMOND

Je stelt me teleur.

SHARON

Het spijt me, Ray.

(Henriette en Dick op)

HENRIETTE

Waarom loop je steeds achter me aan?

RAYMOND

Zo komen we toch niet verder.

DICK

We hebben even saampjes de afwas gedaan.

HENRIETTE

Ray –

RAYMOND

Jij bent één grote *maar*, Sharon.

DICK

Wat is hier aan de hand?

RAYMOND (*tegen Dick*)
Die *maar* dat is zij.

DICK
Wat is er gebeurd?

RAYMOND
Zij is niet die ambitieuze Chinese meid die bereid is hele nachten met luciferstokjes tussen haar ogen te werken omdat ze weet dat ze het beste in haar leven nog voor de boeg heeft. Moet ik een *maar* in dienst nemen of kies ik voor pure Aziatische levenslust? Zeg het *maar*. (*tegen Dick*) Ga eens op mijn stoel zitten.

DICK
Wat?

RAYMOND
Ga eens op deze stoel zitten.

DICK
Je bedoelt dat ik daar –

RAYMOND
Ik vraag je op mijn stoel te gaan zitten.

DICK
Nou, ik wil best wel even –

RAYMOND
Prima.

(*Dick gaat op Raymonds stoel zitten*)

RAYMOND
Zit je?

DICK
Ik zit.

RAYMOND
Jij ben mij.

DICK
Ho. Ho. Wacht even. In dat geval –

(*Dick wil opstaan*)

RAYMOND
Blijf zitten.

DICK
Ik ben ik, Ray. Ik ben jou niet.

RAYMOND
Dick, we spelen jullie spelletjes nu al ruim een uur. Nu mag ik ook eens.

HENRIETTE
Daar heeft ie wel een beetje gelijk in, Dick.

RAYMOND
Speel mee, het kan geen kwaad.

DICK

Nou eventjes dan.

RAYMOND

Jij bent mij. Je staat aan de top van een wereldwijd concern en jij moet kiezen. Je bent de baas, maar je staat onder permanente druk van je aandeelhouders, van je commissarissen, van je werknemers. En voor al die mensen is jouw bedrijf in wezen niet meer dan een melkkoe. Want iedereen vindt het milieu prachtig en werknemers hartstikke lief, maar de bottom-line is: we willen er wel iets aan verdienen. Geld. Dus je zet een hippe pr-fima op een leuk milieubeleid en je pampert je werknemers met een pakket aandelen. En dan laat je een stel knappe koppen je hele bedrijf doorlichten. En ze hebben je de keus gegeven: of je bedrijf in Nederland laten staan en dan gaan we langzaam kapot. Of we verhuizen de hele mikmak in één keer naar Azië en dan wordt het één groot feest. Puur technisch is er geen probleem meer: de glasvezels liggen in de grond, de belminuten kosten niks meer, de dossiers kunnen 's nachts daar behandeld worden en 's ochtends worden doorgemaid. Jij hebt de keus. En in India krijg je gemotiveerde jongens en meisjes, optimistisch, fris, werklustig. En in Nederland types zoals je vrouw: moe, vermoeid, moedeloos. En bovendien drie keer zo duur. Je zit op mijn stoel. Je moet nu beslissen: waar gaan we naartoe? Nu.

DICK

...

RAYMOND

De tijd dringt, Dick. De schone Indiase of je depressieve vrouw, Dick, zeg het maar.

DICK

...

SHARON

Dick! Zeg iets!

RAYMOND

Kiezen Dick, een CEO moet continu keuzes maken. Kiezen, kiezen, kiezen. Beleid, beleid, beleid. Dickie kiest niet, Dickie treuzelt. De aandelen storten de afgrond in. De aandeelhouders gaan lopen morren. De kapers staan al op de kust. Waar blijf je, Dick? Je werknemers gaan met petjes en sjaltjes de straat op, eisen je vertrek. Je positie wordt in vraag gesteld. De commissarissen staan op het punt om in te grijpen. De media volgt je tot op de plee. Thuis loopt de spanning ook nog op. En iedereen denkt: Dick is steenrijk, Dick is machtig, Dick heeft het voor mekaar. Maar nu blijkt: jij hebt geen enkele macht. Je bent ook maar een radartje in je eigen bedrijf. In dat megalomane concern dat je met je eigen poten hebt opgebouwd. Het is groter dan jou geworden. Het is een eigen leven gaan lijden. Het is een psychopaat geworden. En jij hebt er geen enkele grip meer op. En iedereen is maar ontevreden. Allemaal willen ze mijn kop zien rollen, het liefst nog vandaag. En het enige dat hun wrede dorst kan lessen zijn nullen, extra nullen, heel veel nullen. Je kan hun destructiedrang alleen maar afkopen met groei, meer groei, nog meer groei, permanente groei. Wat kies je, Dick, zeg me wat je kiest.

DICK

Ik zou een enorm vervuilende koelkastenfabriek in de binnenlanden van China opkopen. Zo'n fabriek die een enorme hoeveelheid van die smerige broekasgassen uitstoot. Zo'n fabriek die echt in zijn eentje de hele winter aan gort helpt. En vervolgens zou ik ervoor zorgen dat die fabriek nog smeriger werd doordat ik die paar milieubescherpende maatregelen die er zijn, verwijder. Vervolgens zou ik bij de Europese Unie aankloppen voor een subsidie om deze fabriek milieuvriendelijker te maken. Via een persoonlijk contactje – iemand met veel invloed – *mijn vriendinnetje bijvoorbeeld* – zou ik ervoor zorgen dat de aanvraag er snel doorheen wordt gejaagd en ik een flinke subsidie binnensleep voor het kopen van een dure vuilverbrandingsoven. Maar in tegenstelling tot wat de bedoeling is, koop ik deze vuilverbrandingsoven vervolgens niet in Europa, maar tien keer goedkoper in China. Zonder mijn vriendinnetje daarvan natuurlijk op de hoogte te stellen. Het verschil tussen subsidiebedrag en echte kosten steek ik in mijn zak. Deze truc zou ik daarna nog ongeveer zestig keer herhalen. Maar de wereldwijde potentie is natuurlijk eindeloos. Zo kan ik overal de Groene Ondernemer van het Jaar

uithangen en word ik er ook nog rijk van ook. En dat is hard nodig aangezien mijn bedrijf – hoewel *op papier* nog steeds winstgevend – in feite aan de rand van de afgrond staat.

SHARON
Dick, je bent geniaal.

(Dick haalt een USB-stick uit zijn tas en legt die op tafel. Stilte.)

HENRIETTE
Bas-Jan.

BAS-JAN
Ja, ma.

HENRIETTE
Heb jij deze mensen hier binnengelaten?

BAS-JAN
Ja, ma.

HENRIETTE
Kun je ze er dan nu ook weer voor zorgen dat ze vertrekken?

BAS-JAN
Hoe zou ik dat moeten doen, ma?

HENRIETTE
Je zou hun jassen kunnen pakken. Even vragen of nog ze gebruik willen maken van de WC. En dan zou je hun naar de deur kunnen brengen. En hen rustig – zonder dat de burens er last van hebben – uit kunnen laten.

BAS-JAN
Ik denk niet dat dat zou lukken, ma.

HENRIETTE
Nee?

BAS-JAN
Nee.

HENRIETTE
Dan moet het maar weer op deze manier: Eruit. Eruit. Allemaal eruit. Opgesodemetert. Allemaal.

RAYMOND
Stop.

HENRIETTE
Wat?

RAYMOND
Niemand vertrekt.

HENRIETTE
We moeten weg, Ray.

RAYMOND
Te laat.

(Chinese muziek en dans)

DEEL III

scene 1

(Sharon in de kamer. Bas-Jan en Henriette op.)

HENRIETTE

Bas-Jan, je hebt je vader diep beledigd.

BAS-JAN

Moeder, je hebt *mijn* vader diep beledigd. Raymond is mijn vader niet. Mijn vader is dood.

HENRIETTE

Je begint op hem te lijken, Bas-Jan.

BAS-JAN

Het is me een eer als ik op mijn echte vader lijk.

HENRIETTE

Altijd zo rechtlijnig, altijd zo principieel.

BAS-JAN

Daar ben ik trots op.

HENRIETTE

Je hebt geen idee hoe ie echt was.

BAS-JAN

Vertel me hoe ie was.

HENRIETTE

Ik heb een rijmpje: je vader was een idealist, maar hij heeft naast de pot gepist. Hij wilde elke verantwoordelijkheid ontlopen en heeft zich dus kapot gezopen.

BAS-JAN

Hij ruste in vrede.

HENRIETTE

Maak niet weer dezelfde fout, Bas-Jan de Jong. Probeer niet weer dingen te zien die er niet zijn. Want er zijn vanavond grote woorden gevallen.

BAS-JAN

Ik heb al een uur niks gezegd.

HENRIETTE

Jij hebt die mensen hier binnengehaald. Jij hebt hen vergiftigd met jouw waanideeën. Jullie zeggen dat jullie bewijzen hebben, maar ik hoor alleen maar vage insinuaties. En het lijkt allemaal om principes te gaan, maar ik zie alleen maar persoonlijke wrok.

BAS-JAN

Misschien zou je het voor één keer serieus kunnen nemen.

HENRIETTE

Jij bent een komediant, Bas-Jan. En evenmin als Ray heb ik er enige behoefte aan om het slachtoffer te worden van jouw hardnekkige neiging de werkelijkheid naar je fantastische hand te zetten.

BAS-JAN

Schaamte waar is uw blos.

HENRIETTE

Hou ermee op, Bas-Jan. Hou ermee op je bloedeigen moeder te beschuldigen. Wat hebben we misdaan?

BAS-JAN

Misschien moet ik uw ziel een spiegel voorhouden.

HENRIETTE

Jij hebt altijd al een bloedhekel aan Raymond gehad. Voor jou was ie altijd al het symbool van alles wat er slecht is in deze wereld. Jij laat geen gelegenheid voorbij gaan om hem zwart te maken. En nu heb jij je vastgebeten in je hersenspinsels over een subsidietje dat verstrekt is door de EU – ik herhaal: een volkomen legale subsidie – waarbij je mij, je bloedeigen moeder, beschuldigt van onoirbaar gedrag. Besef je dan niet dat dit soort roddels mijn positie in gevaar brengen.

BAS-JAN

Gaat het hier om jouw positie?

HENRIETTE

Nee, het gaat hier niet over posities. Het schijnbaar politieke is hier louter privé. Want bij jouw potentiële media-hype zie jij één ding over het hoofd. Eén ding dat jij maar niet kan verkroppen. En dat waarschijnlijk de oorzaak is van al jouw wrok:

BAS-JAN

Namelijk.

HENRIETTE

Ik hou van die man. Ik hou godvergeten veel van die man.

(opkomst Dick en Raymond. Raymond is vastgebonden en heeft een prop in zijn mond of een zak over zijn hoofd. Henriette, Sharon en Bas-Jan zwijgen. Lange stilte.)

DICK

Ik had hem gewaarschuwd, maar hij wou niet luisteren.

RAYMOND

Mmmmmppdpdpdpdggg

DICK

Nee, we verstaan je niet. We willen je wel verstaan, maar je hebt jezelf een beetje onmogelijk gemaakt. Dan moet je ook maar niet van die rare dingen zeggen, Ray.

SHARON

Wat zei ie dan, Dick?

DICK

Dat doet er niet toe. Het gaat om het toontje, hè Ray. Je kan zoveel beweren, maar wij blijven toch je gasten. En tegen je gasten ben je beleefd. Maar hij begint zijn gasten te beledigen.

SHARON

Wat zei ie dan, Dick.

DICK

NIKS, Sharon! En wie begint hier vervolgens te spugen? En wie begint hier te slaan? Dit is gewoon een stukje zelfverdediging. Dit is voor Ray zijn eigen bestwil.

RAYMOND

(drukt propt uit zijn mond) ik kan haar niet helpen. Al zou ik het willen. Ik kan het niet. *(Dick slaat Raymond en duwt prop weer in zijn mond)*

DICK

Godverdomme, Ray, ik had je gewaarschuwd. Moest het nou echt zover komen? Dit had voor mij echt niet hoeven, hoor. Heel even naar die cv kijken. Even een normaal antwoord geven. (*Ray in zijn broek gepist*) Gatver, heb je nou in broek – Gatverdamme. Wij zijn hier te gast, proberen een normaal gesprek te voeren, maar we worden hier godverdomme behandeld als vijanden. Als indringers. Dat zijn we toch niet? Ik herhaal: dat zijn we toch niet?

SHARON
Nee, dat zijn we niet.

DICK
Dank je, Sharon, dat je ook nog een beetje meewerkt.

SHARON
Zullen we niet langzaamaan naar huis toe gaan?

DICK
Want wij zijn hier het slachtoffer. Jullie niet. Wij!

SHARON
Ik denk dat het duidelijk is, Dick.

DICK
Sharon, wie is er hier verantwoordelijk voor de grote lijnen?

SHARON
Jij, Dick.

DICK
Bemoei jij je dan met de kleintjes.

SHARON
De kleintjes zijn bij oma, Dick.

DICK
De kleine lijnen. Ray, mag ik nog een sigaret van je.

RAYMOND
Memmeemefbvgedmbmfmbmf.

DICK
Je hebt er nog maar één. Dus ik dacht: ik vraag het even. Sharon, misschien kun jij deze mensen even uitleggen hoe het komt dat jij zo'n *maar* geworden bent.

SHARON
Ik ben geen *maar*.

DICK
Dat zeg ik ook niet, schat. Maar deze mensen schijnen jou één grote *maar* te vinden.

SHARON
Moeten ze zelf weten. Maar ik ben geen *maar*.

DICK
Ze hebben het recht niet jou zo te zien. Of hebben ze dat recht soms wel?

SHARON
Nee, dat recht hebben ze niet.

DICK
Weet je waarom ze dat recht niet hebben?

SHARON
Nou?

DICK
Omdat zij er de oorzaak van zijn.

SHARON
Zij?

DICK
Zij zijn de oorzaak van jouw *maar*. Deze mensen hebben van ons allebei een *maar* gemaakt.

SHARON
Van jou ook, Dick?

DICK
Dit soort mensen hebben van ons allebei een *maar* gemaakt. Dat zijn precies dit soort mensen. Want vertel wat ze met je hebben gedaan.

SHARON
Wat ze met me hebben gedaan.

DICK
Ja, vertel het *maar*. Wat hebben ze met je gedaan?

SHARON
Ik heb geen zin om te vertellen wat ze met me hebben gedaan.

DICK
Ze hebben je klein gekregen.

SHARON
Ja, ze hebben me klein gekregen.

DICK
En nog meer, schat?

SHARON
Ze hebben me kapot gemaakt.

DICK
Ga door.

SHARON
Zij hebben iets van mij gepikt.

DICK
Want wat zeiden tegen jou?

SHARON
Ze zeiden tegen mij: *u past niet in de logistieke orde. U past niet in ons vernieuwingsplan.* Aan de hele productieketen van het product dat wij met elkaar produceerden voegde ik ineens te weinig toe.

DICK
Wat zeiden ze verder tegen jou?

SHARON
Uw toegevoegde waarde is in feite nihil. Mijn aanwezigheid klopte ineens niet meer met hun schema. *En u wilt toch ook dat dit veranderingsproces tot een optimaal kwaliteitssysteem leidt?*

DICK

Want wat hadden ze gaan. Vertel ons precies wat ze hadden gedaan.

SHARON

Ze hadden het hele productieproces onder toezicht geplaatst. Het helemaal in kaart gebracht en beschreven.

DICK

Gemonitored.

SHARON

Het hele proces hadden ze opgedeeld in deelprocessen en vervolgens op zo'n grote flipover gezet. En naar die grote flipover hebben ze wekenlang gekeken. Ze hebben exact onderzocht welke deelprocessen konden worden opgeheven.

DICK

En wat was hun conclusie?

SHARON

Toevallig was ik het deel dat de hele productielijn onnodig in vertraging bracht. *Jij bent niet overbodig, Sharon, het deelproces is overbodig.* En dus ontving ik op die ene ochtend die e-mail. *Tot onze grote pijn hebben we moeten constateren dat u misbaar bent.* Misbaar – het klonk nog mooi ook.

DICK

En toen?

SHARON

Toen ben ik zo ziek geworden. Toen ben ik daar zo ongelooflijk ziek van geworden.

HENRIETTE

Wat willen jullie van ons. Dit is mijn huis. Dit huis is van mij. Dit is mijn leven. Ik heb gewerkt voor dit leven. Ik heb godverdomme keihard gewerkt voor dit leven. Wat doen jullie in mijn leven. Wat willen jullie van mij. Moet ik buigen, smeken, bedelen. Waar is deze permanente vernedering toch goed voor. Waaraan heb ik dit verdiend. We hebben altijd voor jullie gezorgd. Voor jullie soort. We hebben zo ons best gedaan. We hebben zo hard naar jullie geluisterd. We hebben winkelcentra, koffiehuisen, zaterdagmarkten afgestruind. We creëerden panels, forums, focusgroepen. We gaven jullie stemrecht, inspraak, een referendum op volksinitiatief. We lazen jullie slechtgespelde mailtjes, hebben onze websites voor jullie verwende klachten opengesteld. Hele hordes onderzoekers op jullie afgestuurd. Want wij wisten: wij zitten hier misschien wel, maar eigenlijk hebben *zij* het hier voor het zeggen. Eigenlijk zijn *zij* de baas. En dus legden wij onze oren te luisteren. En dat wij vervolgens bijna blind jullie wensen uitvoerden, vonden wij niet meer dan normaal. Wij waren immers jullie vertegenwoordigers. Het was de uiterste consequentie van democratie. Maar we zijn te ver gegaan. We hebben alles in dit land uit handen gegeven. Loop een winkelstraat in en het stikt er van de middelmaat. Zet de televisie aan en de debilisering wordt in je huiskamer uitgebraakt. Koop een krant en het is allemaal te simpel voor woorden. Dit land wordt overspoeld door een tsunami van slechte musicals, treurige ijsschaatsshows en gratis kranten. Wat willen jullie nou nog meer. Moet ik ook mijn huis nog afstaan. Willen jullie in mijn kleding lopen. Moet ik mijn ziel verkopen. Wat willen jullie in godsnaam van ons?

SHARON

Een douche.

HENRIETTE

Een douche?

SHARON

Ja, een douche zou wel lekker zijn. Waar liggen de handdoeken?

scene 2

(stil spel: Dick speelt 'Für Elise' op de piano. Henriette huilt in stilte. Bas-Jan gaat tegen de muur staan. Raymond gaat op de grond liggen. Sharon komt terug van douche en danst.)

scene 3

(Dick zet Raymond weer op zijn stoel)

SHARON
Dick, wat doe je?

DICK
Fris en fruitig, schat?

SHARON
Fris en fruitig. Wat doe je nou?

DICK
Lekker gedoucht?

SHARON
Iets teveel stralen. Dick, ik denk niet dat we zo –

DICK
Dat denk ik ook niet, schat.

SHARON
Dat we zo werk krijgen.

DICK
Dat heb je goed gezien, schat. Ik werk sowieso al twee jaar niet meer, dus dat maakt ook geen flikker meer uit.

SHARON
Wat zeg je, Dick?

DICK
Niks, schat. Het is tijd voor een spelletje.

SHARON
Ik heb helemaal geen zin in spelletjes. Wat zei je nou, Dick?

DICK
De grote lijnen, schat. Houd je vooral bezig met de kleintjes.

SHARON
Ik snap niet wat je –

DICK
De val van de koning en de koningin. Er is een koning en een koningin en het koninkrijk staat op instorten. De schatkist van de koning is leeg en de koningin is te oud om nog te regeren. Dat naderende einde is voor het echtpaar moeilijk te accepteren. De koning verzint dus een list om nog aan geld te komen, maar moet daarvoor de koningin om de tuin leiden. De koningin houdt echter zo van de koning en uit angst dat hij ervandoor gaat met een jonge prinses laat ze zich misbruiken. Via haar *connecties* zorgt zij dat het benodigde geld binnenstroomt en de koning bij haar blijft. Helaas loopt er in het kasteel nog haar melancholische zoon rond die maar niet kan verkroppen dat zijn moeder, ooit de echtgenote van een zeer rechtschapen man, nu met deze slinkse koning is getrouwd. Dit weke prinsenkint bedenkt op zijn beurt een list om deze koning ten val te brengen. Hij gaat op

zoek naar twee slachtoffers van de koning. Deze zielige mensen moeten de koningin en de buitenwereld tonen hoe slecht deze koning wel niet is. Het prinsenkind denkt alle touwtjes in handen te hebben en dat de zielige mensen slechts zijn marionetten zijn.

SHARON

Dit is geen spelletje Dick, dit is een verhaal.

DICK

Ik zal nu de spelregels uitleggen. Nu het koninkrijk alsnog op instorten staat, rest de vraag: wie valt als eerste? De koning of de koningin? En wiens schuld is het dat dit imperium ten onder gaat? In dit spel laten we beide spelers kort aan het woord om hun eigen onschuld te bewijzen. Maar dat kunnen ze alleen door aan te tonen dat de ander juist schuldig is. Degene die wint brengt de ander ten val. Koning Ray, als u weer een beetje normaal kunt doen, aan u het eerste woord. (*Dick haalt prop uit Raymonds mond*)

RAYMOND

Wat moet ik?

DICK

Je verdedigen, Ray. Voor je berecht wordt, heb je recht om te spreken.

RAYMOND

Berecht wordt – je gaat me toch niet –

DICK

Wat? Dit is toch ongelooflijk. Ik geef je godverdomme het woord en jij schildert ons af als –

RAYMOND

Sorry, Dick.

DICK

We zijn hier met de beste bedoelingen, Ray.

RAYMOND

Dat weet ik. Sorry.

DICK

Sorry is goed. Verdedig jezelf nu. Watje.

RAYMOND

We zijn een volkomen legaal bedrijf, Dick. Wij investeren in schone technologie in onze Chinese fabrieken. En ik vraag daar netjes subsidie voor aan. En bij de EU aan en ze zijn dolblij met mij. Door *daar* de uitstoot te verminderen kunnen we *hier* netjes aan onze reductie-eisen voldoen. Het is allemaal volgens de regels gegaan, Dick. Misschien kloppen de regels niet, maar die heb ik niet gemaakt.

BAS-JAN

Hij heeft je belazerd, ma.

DICK

Eén voor één.

RAYMOND

Ik heb je niet belazerd.

BAS-JAN

Wist jij dat hij een groot deel van de subsidie in zijn eigen zak steekt?

DICK

De spelregels, Bas-Jan.

HENRIETTE
Daar wist ik niks van....

BAS-JAN
Zie je wel.

DICK
Zo is het geen leuk spelletje meer.

HENRIETTE
Maar die regeling moeten we dan repareren....

BAS-JAN
Repareren!

SHARON
Door een Pool zeker.

HENRIETTE
Die maas moeten we dan dichten...

DICK
Hou je erbuiten, schat.

BAS-JAN
En wist je dan dat ie op grote schaal op zoek is naar gore fabrieken waar ie subsidie voor aan kan vragen?

HENRIETTE
Dat wist ik niet...

DICK
Ik doe niet meer mee.

HENRIETTE
Maar dat is hoogstens een ethisch probleem.

SHARON
Doe maar duur.

BAS-JAN
En ook dat ie de fabrieken voor ie subsidie aanvraagt eerst nog wat goorder maakt?

DICK
Laten we opnieuw beginnen. *De val van* –

RAYMOND
Het zijn oude schoonmaakinstallaties die hun langste tijd hebben gehad.

BAS-JAN
Is dat ook een ethische kwestie?

HENRIETTE
Het is maar je het bekijkt, Bas-Jan. Hoe je het wilt bekijken. (*stilte. Ze huilt*) Raymond is de duivel niet. Het kwaad zoals we dat kende bestaat in de 21^e eeuw niet meer. Jullie snakken ernaar hier iemand aan te klagen, aan de schandpaal te nagelen. Jullie roepen *schande!* en *ach en wee!* Maar wij zijn niet verantwoordelijk. Niemand is verantwoordelijk. Niemand kan er ook iets aan doen dat al het werk naar de andere kant van de wereld verdwijnt. Zo gaat het nou eenmaal. Jouw werk verdwijnt, jij wordt ziek, jouw kind is dyslectisch, jij moet met de Connexion-bus. Het overkomt ons allemaal. Ons ook. Wij zijn

net zo goed de weg kwijt. Wij zijn net zo goed verdwaald. Maar jij bent ook nog gefrustreerd. En in plaats van dat je als een gek personeels-advertenties uitknipt of op een cursus lassen gaat, zoek jij ergens de schuldige. De schuldige voor jouw waardeloze bestaan. *Oh, ik ben zo zielig. Oh ik ben zo'n slachtoffer. Wie heeft mij dit aangedaan.* Het is je niet aangedaan, Dick, dit zielige leven heb je jezelf aangedaan! En toch grijp jij één of ander schandaaltje aan om je wraak te nemen. Want jij snakt naar niks anders dan wraak.

DICK

Ik werk al twee jaar niet meer. Dus ik heb misschien wel een beetje recht op wraak.

HENRIETTE

Doodordinaire wraak. Wat zei je?

DICK

Dat ik al twee jaar niet meer werk en dus wel een beetje recht heb op wraak. Wat denk jij?

HENRIETTE

Je werkt al twee jaar niet meer.

DICK

En dat is wel degelijk iemands verantwoordelijkheid. En dus heb ik al twee jaar lang – zonder het zelf te weten – recht op wraak. Dank je dat je me daarvan bewust maakte, Jet.

SHARON

Waar heb je het over, Dick.

DICK

Je hebt me op mijn rechten gewezen, Jet.

SHARON

Hoezo werk jij al twee jaar niet meer.

DICK

En je rechten moet je opeisen, vind je niet?

SHARON

Hoezo werk jij al twee jaar niet meer, Dick.

DICK

Ik kom mijn recht opeisen.

SHARON

Vertel het me, Dick. Vertel het me alsjeblieft.

DICK

Ik kom godverdomme mijn recht opeisen.

SHARON

HOEZO WERK JIJ GODVERDOMME AL TWEE JAAR NIET MEER?

DICK

Ik sta juist op het punt dat te vertellen. Als je even rustig wordt –

HENRIETTE

Je bent twee jaar geleden al ontslagen.

DICK

Nee, helemaal niet –

SHARON

Waarom vertel je me dat nu pas, Dick?

DICK

Het spijt me, Sharon, maar we zijn nu juist tot een heel interessant punt gekomen –

HENRIETTE

Mag ik even –

DICK

Nee, mag ik –

SHARON

Nee, hou jij je mond.

DICK

Wil je alsjeblieft rustig doen, liefje –

SHARON

En jij ook.

DICK

Nu moet je me even aan het woord laten, schat –

SHARON

Weg. Weg. (*H. wil haar kalmeren met woord en gebaar*) Niet doen, niet doen. Gewoon niet doen. Gewoon één keertje er niet mee bemoeien. Betweter. Wat ongelooflijke betweter ben jij.

DICK

Rustig! Willen jullie alsjeblieft rustig doen.

SHARON

Niet mee bemoeien.

HENRIETTE

Ik wil dat zij rustig is.

SHARON

Jij moet niet altijd denken dat je het altijd beter weet.

HENRIETTE

Dat weet ik helemaal niet

SHARON

Je doet wel alsof.

DICK

Mag ik alsjeblieft even het woord?

SHARON

Wat weet jij daar nou van, van kinderen hebben die dyslectisch zijn. Wat weet jij ervan om iedere dag in die Connexionbus te zitten voor nog een herkeuring. Waar haal jij het gore lef vandaan. Wat weet jij er nou van.

HENRIETTE

Heel erg veel.

SHARON

Nou dat lijkt er niet op.

DICK

Ga jij maar even zitten –

HENRIETTE

Dat Dick twee jaar niet werkt, dat is iets dat voor komt.

DICK

BEN JIJ HIER AAN HET WOORD? (*stilte*) DAT DACHT IK OOK.

SHARON

Wat heb je dan gedaan, die twee jaar. Waar ben je dan naartoe gegaan om acht uur 's morgens?

DICK

Ik vertel het je als je rustig –

SHARON

Mij een beetje voor de gek houden.

HENRIETTE

Sharon, die dingen komen voor.

DICK

ALS JIJ NOG EEN WOORD ZEGT. GODVERDOMME.

SHARON

Wat is dit ongelooflijk genant.

DICK

Nee Sharon, dat is nu juist het punt –

SHARON

Het punt.

DICK

Dit is wat ik heb aangetoond.

SHARON

Het punt is dat je twee jaar lang tegen mij loopt te liegen.

DICK

Dat komt goed. Waar het om gaat is dat ik heb bewezen –

SHARON

Dat komt helemaal niet goed. Dit komt nooit meer goed. Ik dacht dat het nog goed kon komen, maar dat komt het helemaal niet meer.

DICK

Daarvoor zijn we hier juist, schat –

SHARON

We waren hier om mijn cv te laten zien, Dick. Jij hebt mij zo ontzettend voor lul gezet.

DICK

Zeg dat alsjeblieft niet, schat. Dat is niet waar –

SHARON

Jij hebt mij twee jaar lang voor de gek gehouden. Waar haal je het lef vandaan.

DICK

Sorrysorrysorry, maar het was ergens goed voor –

SHARON

Waar was dit in godsnaam goed voor. Waar haal jij het gore lef vandaan. Ik snap je niet meer, Dick, ik begrijp je niet meer. Waarom heb je dat godverdomme niet aan mij verteld.

DICK

Schat, je weet zelf in wat voor staat je bent.

SHARON

Alsof ik één of andere patient ben.

DICK

Dat was je ook, schat.

SHARON

Dat ben ik niet.

DICK

Nee, dat ben je niet meer, dat was je –

SHARON

Ik ben goedgekeurd, Dick!

DICK

Daarom vertel ik het nu ook.

SHARON

Ik ben goedgekeurd! Je had het me best kunnen vertellen. Jij maakt mij tot een patient. Jij.

DICK

Ach, flikker toch op.

RAYMOND

Waarvoor ben je hier, Dick. Vertel het ons. Vertel het je vrouwtje. Heb ik je ontslagen? Ik kan het me even niet herinneren – sorry, ik ken niet alle 10.000 werknemers persoonlijk. Mea Culpa. Hebben we je de laan uitgestuurd? Hebben we je gedumpt? Jongen, toch. Deed het allemaal zo'n pijn? Kon je geen uitkering krijgen? Stond het niet goed op je cv? Vertel het ons, Dick. Vertel je vrouwtje hoe je ontslagen bent, Dick, op wat voor verschrikkelijke manier je door ons ontslagen bent.

(Bas-Jan filmt Dick in close-up)

DICK

Ik ben niet ontslagen, Ray. Ontslag was na die permanente vernedering niet meer nodig. Na al die reorganisaties na reorganisaties. Na al die managementconsultants die het allemaal beter wisten. Na al die onhaalbare targets voor onze taskforce. Na het continue gedreig met degradatie, overplaatsing, ontslag. Het was niet menselijk meer, Ray. Ik was geen mens meer. Ik was ook een deelproces geworden. Het spijt me, maar ik wilde graag mens blijven. Dus ben ik gestopt. Iemand moest zich verzetten, Ray, iemand moest het doen. Ik weigerde nog langer te verdwalen tussen de spreadsheets en Excel-documenten. Ik weigerde nog langer een al dan niet misbaar werknemertje te zijn. En dus besloot ik te verdwijnen. Op een dag ben ik gewoon gestopt met het lezen van mijn e-mails. En ik zag hoe mijn mailbox zich rustig vulde. En al na een paar dagen stonden er drieënvijftighonderd ongelezen mailtjes in mijn mailbox. En toen was er geen weg meer terug. Maar toen begonnen mensen mij te bellen. En dus nam ik ook mijn telefoon niet meer op. En ook mijn voicemailbox stroomde vol. *U heeft: tweehonderd achtenzeventig nieuwe berichten. Toets één voor* – En toen hing ik snel weer op en hieldik hem op tril. En ik dacht: nu gaan ze langskomen, hoor! Maar niemand kwam, niemand had naar mij gevraagd. Misschien dachten mensen dat ik op een andere terminal werkte, ontslagen was of langdurig ziek. Niemand die het een reet interesseerde. Mijn werk was binnen een week al weer onder de andere werknemers verdeeld. En dus wilde ik controleren of ik ook gewoon afwezig kon zijn. Eerst bleef ik een paar dagen weg. Toen een week. Na die week kwam ik terug en niemand had mij gemist. Mensen groetten even automatisch als altijd en riepen even joviaal *werkse, Dick*. En toen ben ik op een dag niet meer teruggekomen. Ik was verdwenen. Zonder dat iemand het wist of interesseerde,

was ik verdwenen. Zo makkelijk, Ray, te makkelijk eigenlijk. Al twee jaar stap ik elke ochtend met broodtrommel en appel m'n deur uit en breng ik de rest van de dag in wegrestaurants, musea en parken door. Al twee jaar speel ik als een kind alsof ik op een druk kantoor zit als ik op een verlaten parkeerplaats word gebeld. Al twee jaar lang slaag ik erin mijn kop boven water te houden met de magere opbrengsten van belegingen, leningen, spaarcenten, een extra hypotheek. En al twee jaar ben ik weer een mens. Dit is jouw bedrijf, Ray, dit is wat jullie ervan hebben gemaakt.

RAYMOND

Ja, Dick.

DICK

Iemand moest het aantonen, Ray. Iemand moest het doen.

(stilte)

RAYMOND

Dank je, Dick.

DICK

Het is volbracht.

(stilte. Dick en Sharon pakken hun spullen en vertrekken)

epiloog

(Henriette en Raymond in de kamer)

RAYMOND

Ik doe ook niks meer. Niks meer. Ik zit ook hele dagen te staren naar mijn computerscherm. Het is een gapend gat. Eén groot zwart gat. Het is één grote leugen. Ik staar naar de wereldkaart en zie overal de pijltjes. *Mijn fabrieken. Mijn helpdesks. Mijn backoffices.* Het zegt me niks. Het is één grote papieren constructie. Ik heb vals gespeeld, Jet. Leugen op leugen gestapeld. Ik dacht: *we nemen gewoon een voorschot op de hoge winsten die komen gaan.* Dat is kapitalisme nou eenmaal. De verliezen van vandaag dekken we met de verwachte winsten van morgen. Dat kan je toch geen fraude noemen. Nu opgeven zou een afgang zijn.

HENRIETTE

Schat, het komt goed.

RAYMOND

Doorzetten, jongen, wat er ook gebeurt, doorzetten. Het is oorlog daarbuiten. Het is eten of gegeten worden. Het is één groot gokspel daarbuiten. Eén verkeerde gok en je bent dood.

HENRIETTE

Het maakt niet uit.

RAYMOND

Wat zijn cijfers nou eigenlijk? Wat zijn mensen nou eigenlijk? Wat is leven nou –

HENRIETTE

Het leven stopt hier niet.

RAYMOND

Waar moet ik dan voor leven.

HENRIETTE

Er is toch zoveel te zien, zoveel te beleven.

RAYMOND

Noem ze nog een keer.

HENRIETTE

De blaadjes aan de seringenbomen in Tibet. De zonsondergang op het strand van Lovina Beach. Het uitzicht vanuit het Mori Art Museum in Tokio – met die heerlijke muffins – Zitten aan de Hudson in Battery Park. Het hotel waar Churchill nog heeft geslapen in Marrakech.

RAYMOND

Het gaat niet meer, Jet.

HENRIETTE

We moeten weer eens op reis gaan, Ray, weer eens een tripje maken. Lekker winkelen in Le Marais. Even weer 5th Avenue afstruinen. Een taartje eten in Ginza, daar werd je altijd zo vrolijk van.

RAYMOND

Misschien wel. Misschien moeten we dat gewoon doen.

(In de verte klinkt Für Elise. Black-out)